

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK füzetek

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület havonta megjelenő kiadványa

VI. évfolyam 65-66. szám

2002. július-augusztus

„Emlékek nélkül, népeknek híre csak árnyék,,”
(Vörösmarty Mihály)

A Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulása tagszervezetei: a II., VI., IX. és XI. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzatok, valamint az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

A Fővárosi Örmény Klub minden hónap 3. csütörtökén 17 órakor - hívottan és hívatlanul - mindenkit szeretettel vár a Budapest, V. Semmelweis utca 1-3. I. emeleti zeneterembe

Lapunk az interneten: www.mag-y-orm.axelero.hu honlapon.

Elektronikus levélcímünk (E-mail): magyar.ormeny@axelero.hu

Elektronikus levélcímünk (E-mail): magyar.ormeny@mail.datanet.hu

„Őrizd meg a Te népedet békében...”

Július:

„Mennyország ajtaja, paradicsomhoz vezető út, egek Ura, akit a mennyei kórus szüntelenül áld, aki átadta az apostoloknak a Te Testedet és halhatatlan Véredet, szentséges titkaid által tisztít meg minket.”

Ebben a hónapban folyik az aratás, s a betakarított búzából lesz a liszt, melyből a szent ostya is készül. Érelődik már a szőlő is, melyből a bort sajtolják, hisz ez is szükséges az eucharisziához. Az örmény szertartású szentmise nagyon szépen kiemeli az eucharisztia fontosságát és tiszteletét. Sugározzon ebből ránk Isten nagy kegyelme!

Augusztus:

„Szellemi szikra és szegletkő, Felkent, Téged áldanak az angyalok, aki a kereszttövében forrást fakasztottál, s mely oldaladból ömlik és a halhatatlanság harmatával árad mindenre, itass minket! Add nekünk, kik szomjazunk, hogy ihassuk az üdvösség kelyhét”.

Az előző havi gondolatainkban utaltunk az érlelődő szőlőre. Augusztus közepére egyes szőlőfajták már beérnek. Az örmény egyház augusztus 15-én szenteli meg a szőlőt. Jézus egy hasonlat szerint a szőlőtő, de a saragán szövegből látjuk, még mennyi hasonlatot alkalmazhatunk metaforaként Jézusra szikla, szegletkő. A hónap gazdag ünnepekben is, többször tudunk Istenhez fordulni, s lelki szomjunkt oltani, akár az eucharisziával, akár az Ő igéjével.

Dr. Sasvári László.

* * *

Örmények ünnepe Szamosújváron

Szamosújvár régen látott annyi örményt, mint a hét végén, a hagyományos **Világosító Szent Gergely** ünnepén. Hazánk valamennyi örmény közössége képviseltette magát, de természetesen a legtöbben helybeliek voltak. Budapestről két küldöttség is érkezett, a magyarországi Örmények szövetsége, illetve az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület részéről. Még az Amerikai Egyesült Államokból is jelen voltak a Szamos-menti örmények nagy múltú ünnepén. Délelőtt 11-kor majdnem zsúfolásig megtelt a főtéri templom. Az eseményen megjelent Pop Nicolae polgármester is, aki nagy megtiszteltetésnek tekintette a meghívást, tudva azt, hogy a kisváros főleg szorgalmas, munkaszerető örményeiről vált híressé. Az örmény katolikus szentmisét **Jean Claude Péris**-set érsek, pápai nuncius - együtt meghívójával, **Jakubinyi György** gyulafehérvári érsekkel - celebrálta. Külön fénypontja volt a

szentmisének a helyi örmény közösség énekkarának közreműködése, amely örmény saragánokat és magyar egyházi énekeket adott elő.

Ezúttal sem maradt el **Kirkósa Júlia** örmény származású operaénekesnő fellépése.

Szakács Endre plébános igazi házigazdaként foglalkozott a közel kétszáz fős vendégsereggel a parókián, ahol mindenki boldogan falatozta az ízletes örmény készítményeket. Örmény módra, élményszerűen telt el az ünnep, amelyről mindenki elégedetten tért haza. De még mielőtt eltávoztak volna a régi Armenopolis-ból, a vendégek megtekintették a főtéri „Ararat” klubban megnyílt fényképkiállítást, amely hű tükörképet nyújt a helyi örmény közösség történetéről, szokásairól. Igazán felejthetetlen volt az idei Világosító Szent Gergely búcsú Szamosújváron, méltó ünnepe az összetartó és szellemi táplálékokban bővelkedő örmény közösségnek.

Szabadság 2002. június 17.

Erkedi Csaba

* * *

VILÁGOSÍTÓ SZENT GERGELY FŐÜNNEPE ***Szamosújvár, 2002. június 15, Pünkösöd után 4. szombat*** ***"Pártus (Partew) Gergely - Világosító (Luszavorics) Gergely"***

Főméltóságú és Főtisztelendő Érsek Úr, örmény Apostoli Kormányzó Úr! Kedves Paptestvérek és Szerzetesnők, Krisztusban Kedves Testvéreim!

Köszönöm, hogy ma fogadjátok Örmény Közösségekben a Római Pápa romániai képviselőjét! Már amikor 1998. decemberében Bukarestbe érkeztem, mondtam Msgr. Jakubinyinak, hogy szeretnék találkozni Veletek. Szeretném elhozni Nektek a Pápanak nem csak üdvözlését, de szeretetét is a Ti romániai kicsi és hűséges örmény közösségek irányában. Tavaly is köztetek kellett volna lennem, az Örmény Nép „megkeresztelkedésének” 1700. évfordulóján. Ezt a keresztelést éppen Világosító Szent Gergely végezte. De a meghívást már előzetes elkötelezettségeim idején kaptam. Ezért csak üzenetet küldhettem erre a jelentős évfordulóra.

Ma azonban itt vagyok Veletek, hogy együtt mutassuk be a Szentmiseáldozatot. Adjunk hálát Istennek, hogy meghívott Titeket a keresztény hitre Világosító Szent Gergely nemes lelkű és hűséges munkájával. Ma, Pünkösöd után a negyedik szombaton, ünnepeljük ereklyéinek megtalálását. Veletek szemlélem az Örmény Nép Apostolát, hogy ma is érvényes útmutatást merítsünk belőle. Így követhetjük nyomait, hogy választ adjunk keresztény elhivatottságunkra.

1. - Először nevének hármast jelentését vegyük figyelembe: „Pártus (Partew) Gergely - Világosító (Luszavorics) Gergely”.

A Gergely név görög eredetű és éber pásztort jelent. A latinban „grex” nyájat jelent. Máris világos előttünk Szent Gergely nevének lelkipásztori jelentősége életében. Mondhatjuk, hogy Gergely „püspököt” is jelent, vagyis a nyája, a Krisztus nyája fölött virrasztó pásztort.

Azután Gergelyt Pártusnak (Partew) is nevezték. Ezt a jelzőt származása alapján kapta, élete legendája szerint. Apját, Anakot Perzsia királya küldte el Koszrov örmény király megbüntetésére. Jóllehet ez a büntető hadjárat Anak győzelmével végződött, a haldokló Koszrov király parancsot adott Anak családjá kiirtására. A kis Gergely csodálatos módon menekült meg. Keresztény dajkája a Kappadóciai Caesareaba vitte, hogy kereszténynek nevelje. Ezek a legendás elemek arra intenek, hogy bízzunk Istenben, aki a világ forgatagában életutunkon kirendeli a segítőt, aki átsegít a jelen pillanat nehézségein. Valójában ez ismétlődött meg mindig az Örmény Nép zivataros és szenvedéssel teli történelmében.

Harmadszor Gergely sajátos jelzője „Világosító” (Luszavorics örményül). Ez a jelző megkülönbözteti őt a keresztény világban ünnepelt Szentek között. Emlékszem, hogy amikor először hallottam róla, magával ragadott ez a jelző: „Világosító”, vagyis az, aki világosságot áraszt, ahogy Jézus elvárja minden tanítványától, hogy „a világ világossága” legyen (Mt 5,14). De nem akármilyen világosságról van szó, hanem Krisztus világosságáról. Ő mondta: „*Én vagyok a világ világossága. Aki követ, nem jár többé sötétségben, hanem övé lesz az élet világossága.*” (Jn 8,12). Amikor a János evangéliuma bevezetőjét olvassuk, megértjük, honnan jön ez a Világosság és mit akar tenni ebben a bűnös világban: „*A világosság világít a sötétségben, de a sötétség nem fogta fel... Am akik befogadták, azoknak hatalmat adott, hogy Isten gyermekei legyenek.*” (Jn 1,5 és 12). Ez történt Világosító Szent Gergellyel is, „*akinek az Ige fény alakban jelent meg*” (II. János Pál pápa az Ecsmiadzini apostoli székesegyházban, 2002. szeptember 25-én). Ezért a hűségért szenvedett Szent Gergely tizenkét évig a kút mélyén. De ő ezt a Világosságot

valóban kinyilvánította, a kút mélyéről is, a Khor Virapi börtönben. Akkor is, amikor pásztorok találták meg holttestét a Sabuh hegy remeteségében, csodálatos fényt árasztott.

Most már felvázolhatjuk Szentünk „arcképét”: püspök volt, figyelmes pásztor, aki örködik Krisztus rábizott nyájára. Saját életében élte meg Isten oltalmát, és teljesen annak szentelte magát, hogy a benne hordozott Krisztus Világosságát maga körül áraszsa mindenkire.

2. - A mi feladatunk most megfelelni Szent Gergely hármasküldetésének. Ültessük át gyakorlatba életünkben azt, aki volt Szent Gergely és mindazt, amit tett az Örmény Néperért.

Először Pásztor volt, mi pedig nyája vagyunk. Szent Gergely küldetését a Püspökök Testületében vállalta mint Apostolutód. Ma is rendelkezünk saját pásztorral, aki gondot visel ránk, keresztény oktatásban részesít minket, int minket, hogy hűségesen kövessük Krisztus tanítását, felragyogtatja számunkra Krisztus Világosságát. Szerencsések vagyunk, hogy a Pápa személyében ilyen pásztorunk van, aki meglátogatja a világot, felhasználja a rádiót és a televíziót és manapság az internetet is, hogy terjessze Krisztus üdvösségének Örömhírét. A *Novo millennio ineunte* kezdetű Apostoli Levelének III. fejezetében a Szentatya felvázolja mai cselekvési programunkat, amelynek címe összefoglalja ezt a programot: „újraindulni Krisztusból”.

Igen! kedves Testvéreim, kedves Paptestvérek, Szerzetesek és Szerzetesnők, kedves Püspök atya, „újra Krisztusból induljunk ki”, hogy - amint a Pápa megmagyarázza -: „*Nem, nem jelszó fog minket üdvözíteni, hanem Személy, és az a biztonság, amelyet áraszt: 'Veletek vagyok!' Nem arról van szó, hogy 'új programot' találjunk ki, mert a program már megvan: mindig is megvolt az Evangéliumból és az élő Hagyományból merített program*” (NMI, 29. pont). Szép volna hát, ha ma mindenki magáévá tenné ezt a programot, hogy megélje teljességében és megvalósítsa a Pápa által meghirdetett „Új Evangélizációt”. Amint Szent Gergely a maga idejében, úgy mi is mindannyian hivatottak vagyunk arra, hogy megéljük keresztségünket kitartóan és nemes lelkűen, jól ismerjük Krisztus akaratát a katekizmusból - a kis Gergelyt is keresztény dajkája, majd a Kappadóciai Caesarea püspöke így nevelte, mielőtt visszatért volna Örményországba. Készségesen követte mindazt, amire annak az Egyháznak Pásztora tanította, hogy azután ő maga is Pásztor legyen Örményországban.

A Pásztor tevékenysége alapján leszünk igazán keresztények, és ezért mindegyikünk „világosító” lesz Szent Gergely példája nyomán, Krisztus szava szerint: „*A ti világosságotok is világítsa az embereknek, hogy jótetteiteket látva dicsőítsék mennyei Atyátokat.*” (Mt 5,16).

3. - Tegyük magunkévá a Szentatya imáját, amelyet Ecsmiadzinban mondott az apostoli székesegyházban tett látogatása végén. Így fohászokodott Krisztushoz: „*Jézus Krisztus, Urunk és Üdvözítőnk, add, hogy megértsük azt a ragyogó igazságot, amelyet ezen a helyen hallott Szent Gergely: hogy 'szereteted kapui nyitva állnak teremtményeid számára'... a földet betöltő világosság a Te Evangéliumod hirdetése*” (2001. szept. 25.).

A Szentek tisztelete ma azt jelenti számunkra, hogy lépéseinket az ő lépteikhez igazítjuk, velük haladunk és, úgy mint ők, az „Úton”, amely Jézus Krisztus, kincsünk tészük azt az „Igazságot”, amely Jézus Krisztus, részesedünk abból az „Életből”, amely Jézus Krisztus. Ha így élünk, élő szőlővesszői leszünk annak a szőlőtőnek, amelyről Jézus szól példabeszédében. Egyesültünk a szőlőtővel, akiből az örök élet nedvét kapjuk. A Szentatya is erre buzdít „*Novo millennio ineunte*” kezdetű Apostoli Levelében. Ezt írja: „*Az életszentség ajándéka a maga részéről feladattá alakul. Irányítania kell egész keresztény létünket: 'Ez az Isten akarat, a ti megszentelődésedek' (I Tessz 4, 3). Ez a kötelesség nem csak néhány keresztényre vonatkozik: 'Minden rendű és állapotú Krisztus-hívő meghívást kap a keresztény élet teljességére és a szeretet tökéletességére' (Lumen Gentium 40. pont)*” (NMI 30. pont).

Ma, amikor Világosító Szent Gergelyt, az Örmény Nép Lelki Atyját ünnepelem, vállaljuk a feladatot, amelyet a Szentatya és II. Karekin Katolikosz tűzött elénk Ecsmiadzinban a Közös Nyilatkozatban: „*Valójában az idő sürget minket és kötelességünk szent és sürgető. Az üdvösség Örömhírét kell hirdetniünk korunk emberének. Miután megtapasztalták a kommunizmus és a materializmus lelki ürességét, az élet és a boldogság ösvényét keresik: szomjaznak az Evangéliumot. Nagy felelősséggel tartozunk velük szemben, ők pedig az egység meggyőző tanúságtételét várják tőlünk...*” (2001. szeptember 27.).

Végül, a Krisztus tanítványaira háruló kötelezettségeket csak úgy tudjuk teljesíteni, ha utunk az üdvözítő Kereszt. Így „nyitjuk meg a kapukat Krisztusnak”, II. János Pál Pápa felszólítását követve, amelyet minden emberhez intézett 23 évvel ezelőtt pápasága kezdetén. Ezt ismételte meg a Pápa Ecsmiadzinban, amikor a „Nagy Oltáron” misézett: „*Minden örmény keresztény Jézus Krisztus*

keresztjére tekint, amely a világ egyetlen reménye és Örményország igaz világossága és üdvössége. Mindannyian a Kereszten születettek. Krisztus átszúrt oldalából (vö. Jn 19,34). Kedves számotokra a Kereszt, mert tudjátok, hogy benne élet van s nem halál, győzelem és nem veresség" (2001. szeptember 27). Úgy legyen, Ámen! Szamosújvár, 2002. június 15.

+ Jean-Claude Périsset
Apostoli Nuncius

* * *

Állami Számvevőszék

JELENTÉS

az Országos Örmény Önkormányzat pénzügyi-gazdasági tevékenységének vizsgálatáról
2002. január

I. ÖSSZEGZŐ MEGÁLLAPÍTÁSOK, KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

Az önkormányzat tevékenységének szabályozottsága nem kielégítő, az SzMSz a gazdálkodási hatásköröket nem tartalmazza. Belső szabályzatokkal - a pénzkezelést kivéve - nem rendelkezik. Egyetlen létrehozott bizottságának működési szabályai nincsenek rögzítve.

Az egyszeri vagyonyjuttatásból származó többletforrások valós nagyságrendjét és felhasználását nem lehetett nyomon követni a rendkívül súlyos pénzügyi és számviteli szabálytalanságok miatt. A rendelkezésre álló információkból nem lehetett megállapítani, hogy az egyszeri vagyonyjuttatás felhasználása hogyan szolgálta az önkormányzat működését, az örmény kisebbségi célok megvalósítását.

Az ingyenes használatra véglegesen juttatott székházat közös költség tartozás felhalmozása miatt el kellett hagynia.

Könyvvezetési és beszámoló készítési kötelezettségének az előző vizsgálatot követően 1999-ig nem tett eleget. 1999-től a mérleget ugyan elkészítette, de nem terjesztette közgyűlés elé.

Pénzkezelése szabálytalan, a pénzügyi bizottság ellenőrzési tevékenysége nem dokumentált.

A korábbi számvevőszéki megállapítások ellenére immár a második ciklusban nem történtek meg a szükséges intézkedések az önkormányzat vezetése részéről a hiányosságok kiküszöbölése érdekében.

A hibák, hiányosságok megszüntetésére irányuló javaslatokon túlmenően a gazdálkodási fegyelem súlyos megsértése miatt az önkormányzat elnökének felelősségét is felvetettük.

A feltárt hiányosságok kiküszöbölése érdekében javasoljuk az elnöknek, hogy a törvényes állapot helyreállítása és a jogszabályi előírások betartása érdekében:

1. Gondoskodjon a 224/2000 (XI 1.19.) Korm. rendelet 6-8. § előírásai szerinti könyvvezetésről és beszámoló (mérleg és eredmény kimutatás) készítéséről, valamint a 20. § (6) bekezdésben foglalt betartásáról a beszámoló közgyűlésnek való előterjesztésével.

2. Biztosítsa az önkormányzat éves zárszámadásának elkészítése során az abban szereplő adatok teljes körűségét, a rendelkezésre álló összes forrás és a felhasználások szerepeltetését.

3. Biztosítsa a pénzkezelés szabályszerű - helyi szabályozásának megfelelő - lebonyolítását.

4. Gondoskodjon a számvitelről szóló 2000. évi C. törvény 14. § (5) bekezdésében előírt szabályzatok elkészítéséről és a 164. § (2) bekezdése szerinti zárlati teendők maradéktalan elvégzéséről.

A munka színvonalának javítása érdekében javasoljuk az elnöknek, hogy kezdeményezze:

1. A jelenlegi számvevőszéki vizsgálat tapasztalatainak testületi megtárgyalását, a feltárt hiányosságok felszámolása érdekében intézkedési terv készítését és annak - az Állami Számvevőszékről szóló 1989. évi XXXVIII. törvény 25. § (1) bekezdésében előírtaknak megfelelően - 30 napon belüli eljuttatását az Állami Számvevőszék címére.

2. A fennálló székházkérdés mielőbbi rendezését annak érdekében, hogy az állam részéről biztosított elhelyezés megvalósulhasson.

3. Az ellenőrzési rendszer megszervezését és a hatékony működtetés biztosítását.

4. A könyvvezetési rendszer oly módon történő átalakítását, hogy az a feladatonkénti költségráfordítás gyűjtését lehetővé tegye.

II. RÉSZLETES MEGÁLLAPÍTÁSOK

1. A FELADATELLÁTÁS SZERVEZETTSÉGE, SZABÁLYOZOTTSÁGA

1.1. Általános ismertek az örmény kisebbségről, az Országos Örmény Önkormányzat kapcsolatrendszere

Magyarországon jelenleg az Országos Örmény Önkormányzat (továbbiakban OÖÖ) mellett 24 helyi örmény kisebbségi önkormányzat működik, ebből 16 a főváros kerületeiben, 8 pedig vidéken (Debrecen, Dorog, Nyíregyháza, Székesfehérvár, Szigethalom, Veszprém, Szeged, Siófok)

A hazánkban élő örményeknek két, markánsan elkülönülő csoportja van:

- az 1997-ben alakult **Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület** magvát képező, Erdélyből áttelepült, nyelvileg asszimilálódott, önmagukat magyar-örménynek vallók, és
- az 1992-ben alakult **Armenia Népe Kulturális Egyesületbe** szerveződött ún. keleti örmények, akik 1915. illetve 1978. után érkeztek hazánkba, megőrizték nyelvüket és kulturális hagyományukat.

A fentiekén kívül további szervezetek szolgálják működésükkel az országban élő örmény kisebbség identitásának megőrzését:

- Vallási szervezetük az 1924-ben létesült **Örmény Katolikus Egyházközösség**. A Budapesten felépült - az országban egyetlen - örmény templom és lelkészség nemcsak vallási céllal működik. Falai közt a helyhez méltó - színvonalas, elsősorban egyházi jellegű - kiállításokat és kamarahangversenyeket rendeznek. 1997. okt. 7-én nyílt meg Budapest központjában az Örmény Kulturális és Információs Központ, ahol rendszeresen az örmény előadó-, képző- és iparművészek kiállításai, hangversenyei.

- az **Örmény Kultúráért Alapítvány Veszprémben** működik, a vizsgált időszakban pályázati úton szerzett támogatásokból gyermeküdülést végeztek.

- az egyik legrégebbi szervezet az **Arménia Magyar-Örmény Baráti Társaság**. 1986-ban alakult, mára gyakorlatilag beleolvadt az Arménia Népe Kulturális Egyesületbe.

A fenti szervezetekkel - az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesületet kivéve - az OÖÖ az örmény nemzetiség kultúrájának és az örmény identitástudat fenntartásának érdekében szorosan együttműködik, részükre támogatásokat nyújt.

1.2. A szervezeti és működési rend alakulása

Az új testület az 1998. évi választások után egy évvel - 1999. okt. 30-i közgyűlésén - 23/1999. (10. 30.) OÖÖ. sz. határozatával alkotta meg Szervezeti és Működési Szabályzatát. Az SzMSz-ben adminisztrációs hiba miatt azonban 7/1999. (10. 30.) sz. OÖÖ-határozat szerepel (a határozatok számozásának nincs konzekvens gyakorlata, nem folyamatosan növekvő sorszámmal történik.)

Az **SzMSz III. fejezetében** szabályozták a közgyűlés és az elnök - mint választott tisztségviselő - **feladat- és hatáskörét**. III. fejezet 2.1. g. pontja kimondja, hogy az önkormányzat munkájának szervezése, a tárgyi és személyi feltételek biztosítása az elnök feladata.

Az előző választási ciklusban hatályos SzMSz-hez képest csökkent a bizottságok száma. A Pénzügyi, tulajdonosi és vagyongazdálkodási bizottság új személyi összetételéről döntöttek, egyidejűleg a korábbiakhoz képest a feladatkörét szűkítették.

A jelenleg hatályos SzMSz - az előzőtől eltérően - már nem rendelkezett az OÖÖ határozatai közzétételének módjáról. (Az előző - 44/1997. 112. 18./ sz. OÖÖ határozattal jóváhagyott - SzMSz I. fejezetének 2. 6. pontja szerint „az Önkormányzat határozatait hivatalos lapjában hirdetik ki.”)

A közgyűlés gyakorlatilag nem élt hatáskör átruházási jogával. A III. fejezet 1. 2. pontjában meghatározott feladatai közül **átruházott döntési jogkört** az SzMSz-ben nem nevesítettek.

1.3. A költségvetés, zárszámadás, vagyoneleltár megállapításának szabályozottsága

A Szervezeti és Működési Szabályzat a közgyűlés át nem ruházható hatáskörei között rögzítette

- az önkormányzat költségvetésének elfogadását és felhasználási rendjének meghatározását,
- a zárszámadás és vagyoneleltár elfogadását,
- az önkormányzati törzsvagyon meghatározását,
- az önkormányzat használatába adott vagyon kezelését.

Az SzMSz rendelkezésétől eltérően a közgyűlés a törzsvagyoni körről nem döntött.

1.4. A működés szervezeti feltételrendszere

Az önkormányzat **23 fővel** alakult meg, a választást követő első évben azonban a korábbi pénzügyi bizottság három tagja visszaadta mandátumát. Az ezután elfogadott **SZMSZ** ennek ellenére **18 főt jelöl meg** a testület létszámaként. A melléklet, amelynek a képviselőket név szerint kell tartalmaznia, nincs kitöltve. Az egyetlen létrehozott bizottság (a pénzügyi) név szerinti összetétele szintén nincs rögzítve az SZMSZ mellékletében.

Az előző választási ciklusban működő állandó (oktatási, nemzetközi, kulturális) valamint ideiglenes (szervezeti és pályázati) bizottságok létrehozásáról nem döntöttek.

Az OÖÖ hivatalt, illetve intézményt nem alapított, gazdasági társaságot nem hozott létre.

Az irodavezetőn kívül 2 fő alkalmazottat foglalkoztatnak.

2. AZ ÖNKORMÁNYZAT MŰKÖDÉSÉNEK, A GAZDÁLKODÁS RENDJÉNEK SZABÁLYSZERŰSÉGE

2.1. A működés tárgyi feltételeinek alakulása

A Kincstári Vagyoni Igazgatóság (KVI) 1997. febr. 24-én vásárolta meg az OÖÖ által kiválasztott irodahelyiséget - végleges elhelyezésre szolgáló székházként a „Dunaház” (Bp. IX. ker. Soroksári út 3/a) harmadik emeletén, és adta az önkormányzat ingyenes használatába, ugyanazon a napon megkötött megállapodással. Ennek 5. pontja értelmében az ingatlan használatából eredő fizetési kötelezettség az OÖÖ-t terheli.

Miután 1999. év végére az önkormányzat 6 millió Ft közös költséghátralékot halmozott fel, maga kezdeményezte az ingyenes használati jog felfüggesztését. Az erre vonatkozó megállapodás a KVI és az OÖÖ között 1999. dec. 13-án jött létre (3. sz. melléklet), amit a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal a megállapodás 11. pontjára hivatkozva utólag megkifogásolt, a következők szerint: "az Országos Örmény Önkormányzat véglegesen nem mondhat le az ingyenes használatról - csak meghatározott időre s azzal a feltétellel, hogy másutt működése biztosított."

A felfüggesztésről szóló megállapodás módosítása ez ideig nem került aláírásra.

A KVI 2000. jún. 23-i levelében értesítette az önkormányzatot, hogy, miután a megállapodás-módosítási tervezetükkel kapcsolatban visszajelzést nem kaptak, továbbra is az 1999. dec. 13-i megállapodást tekintik érvényesnek.

Az OÖÖ elhelyezése jelenleg az Örmény Kulturális és Információs Központban (Budapest, V. ker. Deák Ferenc u. 17.) ideiglenesen megoldott, a székház ügye azonban a fentiekre tekintettel megnyugtatóan nem rendeződött, a tartozás jelenleg is fennáll a Duna-ház üzemeltetőjével szemben.

2.2. Az egyszeri vagyonjuttatásként kapott részvények hasznosítása

Az 1993. évi LXXVII. tv. 63. § (4) bekezdése alapján az önkormányzat 15 millió Ft értékben egyszeri vagyonjuttatásban részesült, az ÁPV Rt. Igazgatósága 293/ 1996. (IV.24.) számú határozatának megfelelően MOL Rt részvények formájában. A részvény vagyon átadásáról szóló megállapodást 1996. november 6-án írták alá.

A vizsgált időszak (1999-2000) **mérlegadatai részvényt vagy értékpapírt nem tartalmaznak**, a főkönyvi számlákon értékpapír eladásra illetve vételre utaló gazdasági eseményt nem rögzítettek.

A vizsgált időszakot megelőző években (1996-1998) az önkormányzatnál könyvvizetés nem történt, ezáltal beszámolókészítési kötelezettségének sem tett eleget (az OÖÖ elnökének erre vonatkozó nyilatkozata a 4. sz. melléklet). **Eljárása nem felel meg a számvitelről szóló 1991. évi XVIII. tv. (továbbiakban Szvt.) 4. § (1) bekezdésének**, valamint a számviteli törvény szerinti egyéb szervezetek éves beszámoló készítésének és könyvvizetési kötelezettségének sajátosságairól szóló 8/1996. (I. 24.) Korm. rendelet 7-8. § előírásainak. A Szvt 79. § (5) bekezdése szerint „a számlarend összeállításáért a folyamatos könyvvizetés helyességéért.... az egyéb szervezetnek a vezetője a felelős”. Emiatt a fentiek alapján **az elnök felelős.**

Az előző (1997. évi) - a jelenlegivel azonos témájú - számvetőségi vizsgálat jelentése szerint a MOL-részvényeket értékesítették 29.767 ezer Ft-ért és Diszkont Kincstárjegyeket vásároltak, amelynek hasznosításáról az OÖÖ elnökének (mindkét választási ciklusban ugyanazon személy) nyilatkozatát a 5.

sz. melléklet tartalmazza. A tételek összege sem a fenti értékkel, sem a nyilatkozatban megjelölt összeggel nem egyezik meg. A nyilatkozat nem megalapozott mert:

- A juttatott vagyon nem elkülönített számlán került elszámolásra. Ezért nem állapítható meg, hogy ezek a felhasználási tételek valóban a vagyon ellenértékéből, vagy más forrásokból kerültek-e fedezésre. (Pl. a bankszámlán maradt 1997. december végi 3.554.772 Ft nyilvánvalóan más bevételeket is tartalmazhat.)

- A felhasználás egyes tételei megállapodásokkal, számlákkal és egyéb bizonylatokkal nincsenek alátámasztva.

- Hiányzik az egyes kiadások indokainak taglalása. Ezeket az összegeket minimálisan a pénzügyi bizottság előterjesztése, illetve a közgyűlés döntésének kellett volna dokumentáltan megelőznie. (Pl. az örmény templom melletti terület megvásárlása.)

- Tartalmilag nincs kifejtve a bankkártyára felvett 1 millió Ft, valamint a bankszámla 1997. évi záró állományának a felhasználása. Nincs részletezve, hogy a 6,9 millió Ft összegű képviselői díjazás milyen időszakokra vonatkozik, személyenként milyen összegben. Ugyanez vonatkozik az erdélyi örmények ugyancsak 6,9 millió Ft összegű támogatására.

A folyamatos könyvvezetés hiánya miatt az önkormányzat bevétele és kiadása, ezen belül a vagyont megtestesítő értékpapír felhasználása az ellenőrzés számára nem volt nyomon követhető. Ez a vagyoni helyzet áttekintését, illetve ellenőrzését részben megghiúsította, illetve megnehezítette. A vagyონvesztés értéke valószínűsíthetően az előző számvevőszéki jelentésben megállapított értéknek (29.767 ezer Ft) felel meg.

Amennyiben az OÖÖ a nyilatkozat szerint használta fel az egyszeri vagyonjuttatás összegét, megsértette a kisebbségi önkormányzatok költségvetésének, gazdálkodásának, vagyonjuttatásának egyes kérdéseiről szóló 20/1995. (IIL3.) Korm. rendelet 2. § (3) bekezdése, valamint a Nek. törvény 63. § (4) bekezdésében foglaltakat, miszerint az országos önkormányzatok a részükre juttatott vagyon hozadékából és egyéb bevételeikből fedezik működésük költségeit.

Kifogásolható továbbá, hogy abban az időszakban a könyvelő havi 33.000 Ft-os megbízási díja teljesítés nélkül került kifizetésre.

(A második, befejező részt következő, szeptemberi számunkban közöljük)

4. sz. melléklet

NYILATKOZAT

1996-98 években az Országos Örmény Önkormányzat egyszerűsített éves beszámolóit nem készült el, könyvvezetés nem történt.

2001. szeptember 18.

Avanesian Alex OÖÖ elnök

5. sz. melléklet

ORSZÁGOS ÖRMÉNY ÖNKORMÁNYZAT

Nyilatkozat

Az állam által az Országos Örmény Önkormányzatnak nyújtott 15.000.000 Ft értékű MOL részvény felhasználásáról.

1997 és 1998 években a tőzsdén a MOL részvények értéke 27.328.009 Ft-ra emelkedett.

A felhasználás részletezése

Örmény Kultúráért Alapítvány	2.030.000 Ft
Bankkártya	1.000.000 Ft
Kp. felvét (örmény templom melletti terület megvásárlására)	8.600.000 Ft
Képviselők díjazása	6.924.954 Ft

Erdélyi örmények támogatása
Bankszámlán maradt 1997 dec.
Budapest 2001. szeptember 21.

6.900.000 Ft
3.554.772 Ft

Avanesian Alex OÖÖ elnök

* * *

„Komitas” kórus vendégjátéka az Orlay utcában

2002. június 11-én nagyon érdekes vendégjátékra került sor. A bulgáriai „Komitas” kórus – Prágába, majd Bécsbe menet, ahol egy kórusversenyen vettek részt - megszakította útját Budapesten. Kérésükre a budapesti örmény katolikus közösség templomában mutatkoztak be a magyarországi örmény közösségnek. A III. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzat elnöke, dr. Serkisian Szeván értesítette körtefonon a közösséget, és bár igen rövid idő állott rendelkezésre, mégis szép számban vettünk részt az Orlay utcában, és élveztük az örmény liturgikus, spirituális és olasz dalokat.

A kórust *Krikor Tutundjian* vezényelte, szólót énekelt *Galia Palazian*.

Mint a kórust bemutató *Chaté Balabaniantól* megtudtuk, három éve alakultak, Haskovo nevű bolgár kisvárosban, ahol számottevő örmény közösség él. A kórus 45 tagú, amelyből most Budapesten 35 tag szerepelt.

Megköszönjük Vahan Hovagimian plébános úrnak, hogy eljött - hét közben - Bécsből, így lehetővé tette az előadás megtartását templomunkban. A hangverseny után kellemes fogadásra és beszélgetésre került sor a templomkertben.

Szerkesztőség

* * *

Köllő Katalin

Csiky Gergely cifra nyomorúsága

II. rész

Csiky Gergelyig nem találunk a magyar drámairodalomban a reális életből merített témájú, társadalmi problémát feldolgozó drámát. Eléggé járatlan utat választ magának, s a modern magyar társadalmi dráma szülőatyjaként még azok is elismerik, akik irodalmi tevékenységét nem sokra tartják. S ha már ellenségeinél tartunk, hadd mondjuk el, hogy többször illették plágium vádjával, ám többnyire egy-egy nagy sikert arató bemutatója után, s természetesen holmi hetedrangú, soha nem hallott nevű szerző részéről érte ez a vád.

Eljött az ideje tehát a társadalom hibáira való figyelemfelkeltésnek, és ezt Csiky fel is vállalta, új alakokat, új világot varázsolva a színpadra. Darabjaiban hiába is keressük a nemzeties jelleget, de számára nem is ez a fontos. Inkább mulatságos, ám fanyar ízekkel megfűszerezett figurákat állít színpadra, olyan alakokat, amelyek határozottan károsak a társadalomra, kíméletlenül megmutatja egy-egy társadalmi kategória hibáit. Persze felületességgel is lehet vádolni, néha - a siker kedvéért - olcsó hatásadászatba is belemegy. Túl gyorsan dolgozik, néha nem figyel a részletekre, de ha rövid életére gondolunk, szinte érthető is a sietség. De térjünk vissza a *Proletárokhoz*. A cím ne tévesszen meg senkit, a szó nem a mai értelemben vett proletárokat jelenti, Csiky a latin értelmében használja, az ókorban pedig ez a szó a *társadalom terhére élőködőket* jelentette. Egyébként az 1900-as évek elejétől *Ingyenélők* címmel játsszák. Mint mondtam tehát a *Proletárok* megjelenésétől számítjuk a modern magyar dráma szerves fejlődését. Látszólag minden átmenet és kísérletezés nélkül történik ez a változás, ám ne feledjük, hogy Csiky öt hónapot Párizsban tölt, de nem csak a francia színmű van hatással rá - ez inkább csak a külsőségekben, a drámaépítésben jelenik meg -, hanem, ami a tartalmi részét illeti, az angol színműírás is. A *Proletárok* bemutatója 1880. január 23-ára van kitűzve, és Paulay Edén kívül, aki akkor már két éve igazgatja a Nemzeti Színházat, a színészek mindannyian kétségbe vonták a darab sikerét. A közönség viszont megérezte a történelmi pillanatot, és a *Proletárok* diadalmas sikert arat. Szederváry Kamilla, Zátonyi Bence, Mosolygó Menyhért és a színdarab többi alakja örökre bevonul a halhatatlan Csiky-figurák közé.

A *Proletárok* sikerét nem lehetett letagadni, és ennek hatása alól az Akadémia sem vonhatta ki magát, s bár egy kissé későn, 1887 április 25-én tartott ülésén döntötte el, hogy az 1882- és 85-ös évekről benmaradt Karácsonyi-díj 400 aranyának felét Csiky Gergelynek ítéli, a *Proletárokért*, amely 1882-ben jelent meg nyomtatásban. A következő indoklás is elhangzott: E színműben először kísérelte meg szerző a

magyar élet rajzát, s bár azt kissé túl sötéten rajzolja, mind lelemény, mind jellemrajz, mind technikai készség tekintetében, leggazdagabb és legsikerültebb műve a közelebbi éveknek ..."

Még egy rendkívül fontos részlet kötődik a Proletárok bemutatójához, amelyet nem szabad figyelmen kívül hagyni. Ezen a dicsőséges estén nemcsak pályájára, de magánéletére nézve is fontos dolog történt. Itt pillantja meg azt a nőt, aki majd betölti az életét. A hölgy Bakody Tivadar orvosprofesszor leánya, Villec Ernő özvegye, ám most még csak ábrándjaiban él, hiszen Csiky Gergely még mindig a katolikus egyház kötelékeibe tartozik.

Közvetlenül a Proletárok bemutatója után Csiky a Kisfaludy Társaságban felolvassa új vígjátékát, amelynek címe: Kukányi. Néhány hét múlva már *Mukányi* címmel - mert egy tényleg létező Kukányi-család tiltakozott nevük használata ellen - a Nemzeti Színház drámabíráói előtt volt a darab, és még azon év, tehát 1880 október 22-én be is mutatták. A Mukányi jellemvígjátéknak tekinthető, s bár még e téren gyakorlatlan, mégis nagyszerűen formálja meg Mukányi alakját, éles szatírárt kerekítve belőle. Ismét plagizálással vádolják, s ezt a keserűséget csak az Aradról érkező tisztelet és szeretet megnyilvánulása enyhíti kissé. Arad városa ugyanis 1881 március 10-én tartott közgyűlésén díszpolgárává avatja Csikyt. Időközben a Nemzeti Színház dramaturgja lesz, Paulay Ede igazgatása mellett, és tanít a Színművészeti Akadémián. Miközben folyamatosan fordít Plautust, Szophoklész, megírja következő színművét, a *Cifra nyomorúságot*, amelyet 1881. október 28-án mutatnak be a Nemzeti színpadán. Eredeti címe Tisztviselők, és természetesen a magyar tisztviselő nyomorúságáról szól. Aktuális kérdést dolgoz fel, élő, húsvér alakokat felmutatva. Persze mindemellett azt a vádat is lehet emelni Csiky ellen, hogy ugyan a társadalmi valóságot mutatja meg, de darabjait mindig úgy igazítja, hogy a megoldás, a végkifejlet billentse helyre az egyensúlyt. A valóságos problémákat úgy mutatja be, hogy az utolsó felvonásban minden rendbe jön. Bírálni, de nem akarja zavarni a közönség nyugalmát. Úgy gúnyol, hogy ne fájjon olyan nagyon. Látja a veszedelmet, de nem hatol a bajok mélyére. Egy másik negatívum, amit fel lehet róni, hogy ismétlésekbe esik. Jól bevált típusait nem igen cseréli fel más alakokra.

Érdekes megfigyelni, hogy a válás-téma sokszor visszaköszön darabjaiban. Csikynek külön véleménye van a válásról, amelyre nyilván hatással van a papi hivatása. Szerinte a válás nem vezet a boldogsághoz, a megelégedettséghez, a nyugalomhoz. A házasság felbontása csak újabb bajok forrása. A Cifra nyomorúsággal Csiky pályájának zenitjére jut. A sikerek nyomán az egyház képviselői úgy gondolják, vissza kell téríteni Csikyt a rossz útról, és választás elé állítják, hiszen véleményük szerint a két dolog nem fér meg együtt. 1881. november 15-én Csiky Gergely értesíti egyházmegyéje fennhatóságát, hogy kilép a rendből. Hallgassuk meg Bonnáz Sándor püspök levelét: Főtiszteletű Csiky Gergely Úrnak, Hittudor, a m.tud.akadémia lev.tagja, a »Kisfaludy-Társaság« altitkára, Budapest. Kisfaludy-Társaság. (Belül:) A csanádi megyés püspöktől. Nagyon tisztelendő Csiky Gergely Úrnak Budapest.

Folyó hó 15-én kelt levele, melylyel az egyházmegyei hatósággal tudatja, hogy az egyházmegyei kötelékéből és az egyházi rendből kilép, kezemhez érkezett.

Habár magát az egyházmegyei kötelékéből már néhány év előtt tényleg kiszakította; habár tehetségeit ezen idő óta oly téren érvényesítette, melyet az egyház papjainak működési téréül kijelölni nem szokott és az egyházmegyének Uraságod ezen működéséből sem haszna, sem öröme oka nem volt, miután oly téren kívánta volna látni, mely papi állásának jobban megfelel: még sem tagadhatom, hogy lépése meglep.

Azon tételek, melyeket a növendékpapok számára tankönyvül összeírt egyházbizományi könyvében arra nézve, mely föltételek alatt léphet ki valaki az egyházmegyei kötelékéből, felállított és kifejtett, mostani lépésével össze nem egyeztethetők; és midőn ugyanazon könyvében igen helyesen azt tanította, hogy az egyházi rend az azt felvevőknek lelkébe eltörülhetetlen jelt nyom, melynél fogva az egyházi rendből kilépni nem is lehet, mostani tettére a kárhóztató ítéletet már előre maga kimondotta.

Bármi legyen lépésének indoka, a hullámok e fölött is el fognak simulni és a világ napirendre fog térni, de arra figyelmeztetem, hogy azok előtt, kik az embert erkölcsi értéke szerint szokták megítélni, a világnak dicshymnusai alig lesznek képesek tettének súlyát ellensúlyozni.

A tömjénfüst, mely Uraságodat most körüllebegi, el fog szállni és az anyagi siker, meg egyéb érdekek, melyeknek kedvéért most szent hivatását hűtlenül elhagyja, el fognak múlni, de meg fog maradni hűtlenségének öntudata.

Temesvárott, 1881 november hó 17-én. Bonnáz Sándor s.k., csanádi püspök."

(Janovics Jenő a következő megjegyzést fűzi Csiky Gergelyről szóló kötetében a levél közzélése után: Ezt a levelet Csiky Gergely nem kívánta saját iratai között őrizni, mert bántotta az a vád, hogy őt hiúság, vagy anyagi érdek ragadta volna a színműírói pályára, holott az irodalmi lelkesedés volt vezetője és

éveken át azt hitte, hogy a színműírás mellett megmaradhat papnak is. Midőn e reményről le kellett mondania, fájt érzékeny lelkének, hogy szakítását alacsony okoknak tulajdonítják. Ezért mondta benső barátja, Vadnay Károlynak: „Én ezt a levelet nem teszem el, mert újra elolvasva, újra átérezném a fájdalmat, melyet a félreértés vádja okoz. Neked adom, tedd el, te tudod, hogy nem a hiúság vitt körötökbe.” E levél a Kisfaludy-Társaság kézirati gyűjteményében van letéve.)

1881. november 20-án eljegyzti a már említett Villec Ernát, s karácsonyban megtörténik az esküvő. (Áttér a lutheránus vallásra emiatt). Gyors egymásutánban írja meg darabjait: a *Kaviárt*, az *Annát*, a *Stomfay-családot*, a *Szépleányokat*, majd következik egy tragédia, a *Theodora*, amely 1882 március 19-én az akadémia gyűlésén elnyerte a Teleky-pályázatot. Következik ismét egy vígjáték, a *Buborékok*, amely 1884. április 18-án kerül színre először. Műzsája szeszélyesen csapong a drámai műfajok között, hiszen ismét egy drámát ír, a *Nórát*. Közben folyamatosan fordít, de ír operett-librettót is, elbeszéléseket és néhány regényt. A tragikus hősnők után tragikus hős következik, *Spartacus*, majd *Petneházy*. 1888. január 14-én kerül színre *A vasember* című három felvonásos drámája, amelynek alapja, Janovics Jenő szerint ugyanolyan megingathatatlan és szilárd, mint a vas, és amelyet két hét alatt írt meg. Ismét Karácsonyi-díjat nyer a *Nagyraftermettel*, amelyet az akadémia 1890. március 31-én jutalmazott. Csiky utolsó darabjai valamiféle megállapodottságot jeleznek, amely nincs jó hatással a közönségre, ezért érzi, hogy valami várakozás tölti el a nézőt. Egy álmatlan, beteg éjszakán fogan meg a *Nagymama* terve, amely egy hét múlva már a Nemzeti Színháznál van Paulay asztalán. Paulay Ede elküldi Prielle Kornéliának, hiszen Csiky tulajdonképpen neki szánja ezt a darabot, aki nagy örömmel vállalja a főszerepet. A bemutató nagy sikert arat, ám ez a darab egyben Csiky hatyúdala. Janovics Jenő az említett életrajzban így írja le halálát, amely hirtelen és váratlanul jött:

Négy óra után abbahagyva munkáját, elment hazulról s egy ideig sétálgatott a Kerepesi-úton, azután meglátogatta néhány ismerősét. Mindenütt vidámnak, gondtalannak látták. Hálálkodva dicsérte még aznap is a marienbadi kúrát, a melytől gyengülő munkakedve megizmosodott. Hat óra körül tért vissza lakásába, a Szentkirályi-utca 22. számú házba. Ott voltak már akkor Jászai Mari és Csillag Teréz színművésznők, Bakody Tivadar dr. egyetemi orvosprofesszor is, unokáival, két serdülő leánykával, a kik kényeztetett kedvencei voltak a költőnek. Vidám beszélgetés közepette itták a teát. Csiky tréfálkozott, majd körülsétált a szobában; Csillag Teréz kedveskedve nyújtotta neki karját, hogy támaszkodjék reá. A költő örömmel fogadta el, majd így szólt: Csak kényeztessetek, nagyon jól esik látnom, milyen nagyon szerettek." Aztán újból leült. Éppen valami elmésségen mulatott a társaság, a mikor Csiky Gergely hirtelen elhalványodott s kiejtve kezéből a kanalat, leomló karokkal hanyatlott hátra. Bakody tanáron, az élesszemű orvoson kívül alig vette észre valaki, hogy a házigazda nagyon rosszul van. Csak akkor ijedtek meg a többiek is, a mikor Bakody dr. vejéhez ugrott, a ki kékülő arccal, fájdalmasan hörgött. Mindnyájan fölemelkedtek helyükről s mialatt a beteget bevitték a hálószobába, a vendégek megilletődve távoztak, magára hagyva fájdalmával és aggodalmával a költő családját. A beteg egy ideig nyugodtan és némán feküdt az ágyban. Az orvos ellátta csillapító szerekkel, a melyeknek azonban nem sokáig volt foganatjuk. Az első pillanatban is konstatálható volt, hogy Csikyt tüdőszélütés érte, a melyből tüdővízenyő fejlődött rohamosan és meggátolhatatlanul. Nyolc órakor hirtelen fölemelkedett a beteg s mondani akart valamit, de szava kínos hörgésre vált. Többé nem is hallottak tőle érthető beszédet. Lehunyt szemmel feküdt az ágyban s csak néha-néha vetette föl pilláit. Ilyenkor néma fájdalommal nézte övét, a kik kéztördelve állottak körülötte. Nyolc órától tizenegyig tartott a költő haláltusája. Még egy hosszú, kínos sóhajtás szakadt fel kebléből, azután elaludt örökre. Neje mindvégig ott ült ágya szélén s a mikor az orvos zokogástól elfojtott hangon mondotta, hogy immár mindennek vége, a boldogtalan asszony összeroskadott maga is ápolásra szorult. Éjszakára ott hagyták a halottat az ágyban, a melyen kiszenvedett. A színésziskolának egy növendéke virrasztott mellette, a ki csak így tudta meghálálni azt a sok jószágot, a melylyel őt a megboldogult gyámolította.

Halála híre futó tűzként terjedt el az egész országban s mindenfelé a legmélyebb megdöbbenést s a legőszintébb fájdalmat keltette. A Nemzeti Színház, az Akadémia, a Kisfaludy-Társaság, testületek és egyesek, Arad városa és megyéje siettek a nemzetet ért nagy csapás fölötti fájdalomnak méltó kifejezést adni.

* * *

Tájékoztató a Magyarigazolvány átvételéről

A kérelem beadása helyén a kérelmezőnek meg kellett jelölnie az igazolvány tervezett átvételi helyét. Amennyiben Budapesten kérte az átvételt a kérelmező, így az igazolványt a

Budapest Főváros Közigazgatási Hivatala

(1056 Budapest Váci u. 62-64., telefon: 36-1-/317-5343)

földszintjén lehet átvenni. Az igazolvány elkészüléséről és átvételéről értesítést nem küldenek. A kérelem beadásának helyén lehet a számítógépes rendszeren keresztül érdeklődni az igazolvány elkészültéről.

Az igazolványt meghatalmazással is át lehet venni, amelynek formai kelléke: az igazolványt kérelmező az igazolvány átvételére jogosítja fel a meghatalmazott személyt, akinek neve, lakcíme és igazolványszáma is legyen feltüntetve. Szerepeljen a meghatalmazásban a meghatalmazó neve, személyi adatai: születési év, hó, nap, anyja neve, leánykori neve, igazolvány száma és lakcíme is, valamint az aláírása. A meghatalmazáson 2 tanú olvasható neve, lakcíme, igazolvány száma és aláírása is szükséges.

Egy meghatalmazott több igazolványt is átvehet.

Az igazolványok átvételi ideje:

hétfőn, szerdán 8,30-16 óráig

pénteken 8,30-11 óráig.

Ha valaki 8-10 meghatalmazással, illetve ennél többel rendelkezik az igazolványok átvételére, akkor 2-3 nappal a tervezett átvétel előtt (miután meggyőződött, hogy készen vannak-e) faxon (00-36-1/266-5841) le kell adni a magyar igazolványt kérelmezők listáját (név, születési év, hó, nap, anyja neve, valamint - amennyiben tudja - az igazolvány száma és a meghatalmazott nevét, lakcímét). Az ilyen módon lejelentett igazolványokat csoportosan kedden és csütörtökön délelőtt lehet átvenni. A fenti információkat Rostás Ilona osztályvezető tájékoztatása alapján összeállította

dr. Issekutz Sarolta

* * *

FIGYELEM

- A füzetek következő száma szeptemberben jelenik meg.
- A nyári hónapokban a Fővárosi Örmény Klub változatlanul megtartja rendezvényeit. E számban és a meghívóban a műsor megtalálható.
- Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület információs központ szerdai félfogadása a nyári hónapokban szünetel.

* * *

Híradó

Szamosújváron a Világosító Szent Gergely napi búcsú résztvevői megtekinthették a „Kőország, az 1700 éves örmény keresztény egyház építészeti emlékei” c. fotókiállítást, amelyet Mészáros Ábel és Szabó Ádám készített. A Dr. Guzsik Tamás: Az örmény építészet emlékei I. című munkája alapján készült kiállítást a rendezők a néhány nappal ezelőtt, június 11-én - hosszas betegség után - elhunyt Mesterük, az örmény kultúra és egyháztörténet szakavatott tekintélye, az Eötvös Lóránd Tudományegyetem docense emlékének szentelték. A kiállítás remek fotói és különösen a művészi részletek kiemelése nagy hatást gyakorolt a látogatókra. Kár, hogy a tárlatlátogatás megszervezése akadozott, így sokan lemaradtak erről az élményről.

A Román Televízió 2-es csatornáján, június 12-én, a kolozsvári stúdióból közvetítették a „Forgóajtó” című műsort, melynek témája az erdélyi magyarörmények múltja, jelene, jövője volt. A 45-ös perces műsor stúdióvendégei B. Kovács Júlia, az Arménia Örmény-Magyar Baráti Társaság elnökhelyettese, Kirkósa Júlia, a Kolozsvári Magyar Operaház magánénekesnője, valamint a most érettségiző Köpeczi Júlia hegedűs voltak. A stúdióbeszélgetés mellett, filmről ezúttal főként a - mint a legnagyobb lélekszámú - gyergyószentmiklósi magyarörmény közösséget mutatták be. A helyi közösség világi és egyházi képviselői mutatták be a várost és annak múltját. Többek közül szeretnénk megemlíteni Lázár Alfrédnek az egyháztanács elnökének, dr. Simon Istvánnak, az Oltáregylet elnöknőjének, Páll Sándor főtisztelendő úrnak és Zárug Aladár egyháztanácsosnak színes és érdekes tájékoztatását a gyergyói örmény családokról, a templomról, a temetőről és a közösségi életéről régen és ma. A filmben megszólalt dr. Jakubinyi György, római-katolikus érsek, örmény apostoli kormányzó is, aki kiemelten hangsúlyozta Apafi Mihály erdélyi fejedelem korszakalkotó történelmi szerepét is, aki 1672-ben, 330 évvel ezelőtt több ezer Moldvából menekülő örmény családot fogadott be jószívvel Erdély földjére.

A stúdióbeszélgetésben külön kihangsúlyozták a dr. Issekutz Sarolta által vezetett budapesti Erdély Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület fontosságát.

A stúdióbeszélgetést és a filmeket Köpeczi Júlia hegedős, mint egyik fiatal művész játéka tette színesebbé.

Az eddigi mutatók és visszajelzések értelmében a műsor, melynek műsorvezetője Sebesi Karen Attila, a Magyarörmények Romániai Szövetségének elnöke volt, igen nagy nézettségnek örvendett.

SKA

* * *

A II. kerület hírei

A II. Kerület Napja rendezvénysorozat részeként a II. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzat - egyedül a 6 kerületi kisebbség közül - önálló rendezvénysorozatot állított össze a kerületi polgárok, illetve valamennyi érdeklődő számára.

Június 18-án nyílt meg az *Örmény kódexművészet* c. kiállítás a II. Horvát u. 2-12. alatti kiállítóteremben, amely a Matenadaran kincsei közül a XIII-XIV. századi kódexeket mutatta be tematikusan, térben és időben elhelyezve. Mint a megnyitó során *dr. Issekutz Sarolta* - a kiállítás rendezője, egyúttal a kerületi örmény kisebbségi önkormányzat elnöke - elmondta, azért ezt az időszakot választotta, mert őseink ekkor kényszerültek elhagyni Ani királyi székhelyet és kezdték el évszázadokig tartó menekülésüket, vándorlásukat. A másik fontos indok, hogy ez a korszak volt az örmény kódexművészet csúcsa, amely az egyetemes kultúrára is nagy hatással volt. A kort versek és egyházi zene elevenítette meg, *Várady Mária* színművész és *Kirkósa Orsolya* operaénekes tolmácsolásában. Avetik Iszahakjan verse a kódexmásoló, kódexfestő műhelyek szerzeteseinek állított emléket, míg Frik, Mekertics Nagas és Grigor Narekaci - valamennyien kódexmásoló szerzetesek a XIII-XV. századból - a szigorú egyházi nevelést tükröző társadalmi mondanivalót, erkölcsi tanításokat fogalmaztak meg. A költők életrajzáról - és a kor több mint 1500 kódexfestő, másoló műhelyéről is hallhattunk a rendező műsorvezetése kapcsán, de megtudhattuk azt is, hogy a Pigmentum armeniacum = az örménykék, az örmény klérus kultikus színe volt, amelyet az antik időkben a lapis lazuriból nyertek. Szép és hatásos rendezői fogás volt a Nareki Gergely Második könyörgés, Beszélgetés a szív mélyéből Istennel című verse alatt halkán szóló örmény saragán, amely templommá varázsolta a helyszínt. A nagyszerű Weöres Sándor fordítás, valamint Várady Mária interpretálása is hozzájárult e megrendítően szép hangulathoz. Megtudtuk, hogy Weöres Sándor igen sok Grigor Narekaci = Nareki Gergely /945-1003/ verset fordított, sőt annyira megihlette költészetét, hogy egy Narekaci vers-ciklusa is született. *Dr. Sasvári László* történeti és egyháztörténeti előadása, valamint *Dr. Benedek Katalin* művészettörténész szakmai megnyitója kerek egészként mutatta be a kort és a kevesek által ismert örmény kódexművészetet.

A szemet, fület és a szellemet gyönyörködtető délután nem maradhatott el kulináris élvezetek nélkül. Remekbe sikerült az igazi keleti örmény konyhaművészet bemutatása a résztvevők nagy örömeire /húsok, roston sült zöldségek, saláták, édességek/. Büszkeség töltött el bennünket, hogy egy korszak örmény kultúrája átfogó bemutatására más még nemigen vállalkozott, s különösen nem ilyen nagy sikerrel.

Június 20-án adta át a kerületi örmény elnök a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Török u-i könyvtára vezetőjének, Szabó Gyulánénak a hazai történelmi örménység történelmét, kultúráját bemutató 27 könyvből álló adományát, amellyel a kerület könyvtárállományát egy önálló örmény könyvtárral kívánta a kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzat gyarapítani. Célul tűzték ki ugyanis, hogy a hazánkban legnagyobb létszámban a főváros II. kerületében élő örmény származásúak, illetve az örménység iránt érdeklődők számára olyan alapműveket szolgáltatassanak, amelyből átfogó képet kapnak a 330 éve itt élő örménység múltjáról és jelenéről.

Június 20-án a Fővárosi Örmény Klubban *Tutsek János* mutatta be Csiky András erdélyi magyarörmény festőművész és fotóművész életútját és festményeit diaképeken. A sajnos kevésbé ismert, de különösen a pasztell terén kitűnő festőművész sokakat meglepett művészi hagyatékával. A festőművész élete utolsó éveiben a II. kerület Lövőház utca lakója volt (életrajza e számunkban olvasható).

A klubban elhangzott *Dr. Benedek Katalin* művészettörténész előadása a budapesti nemzeti emlékhelyekről. Az előadás szövegét szeptemberi számunkban közöljük.

Nagyszabású rendezvényre került sor június 21-én, a Kerület Napján az Országúti Ferences Templomban. Pergolesi Stabat Mater című műve és Sajó Sándor versei, mint az egyetemes és a magyar kultúra bemutatása nagyszerűen sikerült a Magyar Állami Operaház kamaraegyüttese és *Bakos Kornélia*, *Kirkósa Orsolya* operaénekesek, valamint *Bánffy György* színművész tolmácsolásában, a Vers és zene sorozat első előadásaként.

Külön megköszönjük Kolos Atyának, hogy lehetőséget adott a hangverseny megrendezésére e csodálatos környezetben, oly sok ember öröme.

Köszönetet mondunk a Fővárosi Közgyűlés Humanitas Civitatis Közalapítványnak, a Fővárosi Közgyűlés Esélyegyenlőség Alapnak, valamint az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület rendezőnek, a Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulásának, hogy segítségükkel sikeresen megvalósíthattuk nagyszabású terveinket.

II.ker.ÖKÖ /M/

* * *

Ikonok helyett kódexminiaturák

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Kedves vendégeink!

Van egy középkori mondás, értelemszerűen idézem: a kolostor könyvek nélkül olyan, mint a katona fegyver nélkül. Ha e gondolatot tovább visszük az örményekre alkalmazva, akkor láthatjuk, hogy az örmény kolostorokban, de az egész örmény egyházban a kezdetektől fogva ott van a könyvek serege. Mégpedig igen megbecsülten, és ez ebből a kiállításból is látható.

Tudjuk, hogy a hagyomány szerint az örmények körében már Bertalan és Tádé apostolok is térítettek (Bertalan 68-ban, Tádé 50-ben szenvedett vértanúságot). De az igazi apostol, az igazi egyházszerző Világosító Szent Gergely volt. Élete első fele mondhatni vértanúság, a szenvedésekben való állhatatosság győzte meg végül III. Tiridat királyt 298-ban, s azután lett a kereszténység Örményországban államvallás (302 körül) ami az első ilyen eset a világon. (A vértanú magatartás folytán, a görög egyház naptárában szeptember 30-án Világosító Szent Gergelyt mint vértanút tisztelik.)

Az akkor létrejött örmény egyházi élet szír és görög befolyás alatt állt. (Az utóbbira példa, hogy a szertartásokban sok imánál szerepel: Aranyszájú Szent János imája. Ő pedig görög egyházatyja.) Ennek a befolyásnak vetett véget az, hogy Szent Meszrop megalkotta a örmény írást (406). Hogy ez a görög befolyás hamar véget ért, azt is eredményezte, hogy az örmények körében nem alakult ki az ikonművészet, de kialakult a kódexek illusztrációinak, a miniaturáknak a művészete.

A középkori könyveket nevezzük kódexeknek. Mikor az örmény irodalom létrejött, akkor kezdődött az átmenet az ókori irattekercsektől a könyvekre. A miniatúra

- az eredeti latin szó jelentése kicsiny, mivel kis hely állott a könyvben rendelkezésre
- a kódexek képeit jelenti, melyeket sok esetben a szövegek nagy kezdőbetűihez festettek. A miniaturakészítőket illuminátoroknak is nevezik, s a szó világosítót jelent, (ím milyen „véletlen” egybeesés Világosító Szent Gergely jelzőből eredő nevével!)

A miniaturák között vannak egészen egyszerűek s vannak ikonszerűek. Lám, azért az ikonművészet hatott!

Tudjuk, két Örményország volt: Nagy- és Kis-Örményország. A Nagy a történelem viharában megsemmisült; a Kis-Örményország a Kilikiai Örményország. S ezek a folyton megismétlődő viharok eredményezték az örmények szétvándorlását. De ha menekülni kellett, akkor mentették a kódexeket is, akár lapokra szétszedve, azután megpróbálták őket összegyűjteni.

Örményország fővárosában, Jerevánban található az örmény nemzeti könyvtár, a Matenadaran. Több mint tizenkétezer könyvet őriznek a IX-XVIII. század közti időkből, valamint négyezerhez közeli töredéket. A Matenadaran egykor egyházi kezelésben volt, a szocialista időkben vette át az állam.

Az örmény irodalom első művei bibliamagyarázatok voltak, fordítottak más nyelvekből is, így történt meg, hogy az örmény szövegek sok régi művet megőriztek, melyeknek eredeti nyelven írt szövegei elvesztek. Korán elkészült az örmény bibliafordítás is, amelyet a fordítások királynőjének neveznek.

A kódexek mentésében kivették a részüket a mechtaristák is, mind Velencében, mind Bécsben jelentős könyvtár van, akik jártak ott, megtekinthették. Velencében - Szent Lázár szigetén - egy külön szárnyat emeltek a régi könyvtárnak, ahol számos, nem örmény nyelvű könyv is található.

Ezen a kiállításon a Matenadaran XIII-XVI. századi kódexeinek részleteit, miniatúráit megelevenítő ábrázolások kerülnek bemutatásra. Származási helyüket tekintve helyet kap Nagy-Örményország, Kilikiai tartomány. Jelentősek a Vaszpurakan tartományból származó miniatúrák. E tartomány főhelye Ecsmiadzin volt, a legfőbb katolikosz (általános főpásztor) székhelye. (Voltak más katolikoszai is az örmény egyháznak, a kilikiai katolikosz ma Libanonban él.) Általában Örményország északkeleti területén keletkezett sok kódex. De lehetne sorolni más származási területeket is: a Szevan tó medencéje, Nahicsevan, Ani városa, Krim, s ez már a diaszpórára esik, de mindenütt, ahol örmények voltak, a kódexek fellelhetők.

Hogy a kiállítás nézőinek legyen viszonyítási alapjuk, ezért mintegy záró részként bemutatásra kerül néhány XIII-XIV. századi magyar kódex. Ez az összehasonlításra ad alkalmat.

Legvégül szeretném két személyes élmény ismertetésével befejezni. Egy régebbi és egy újabb élmény. Először az utóbbit mondom el. 1997-ben voltam az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület által szervezett utazással Velencében, Szent Lázár szigetén. S ott láttam kiállítva egy miniatúrát, amely apácákat ábrázolt. Ehhez tudni kell, hogy jelenleg az örmény nemzeti egyházban nincsenek apácák, de íme egy miniatúra tanúsága, hogy évszázadokkal ezelőtt voltak. A másik egy karácsonyi üdvözlőlaphoz kapcsolódik, melyet egy magyarörmény orvostól kaptam vagy 20 éve karácsonyra. (A motívummal azóta már találkoztam örmény kódexeket ismertető albumban.) Az Izaias 1,3 bibliai részre visszamenő ábrázolás: a betlehemi istállóban a szamár és az ökör a jászolban fekvő kis Jézusra tekint.

A karácsony születésnap, egy kiállítás is lehet hasonló, amikor újabb ismeretek születnek bennük, hogy lelki világunkat gazdagítsák.

Dr. Sasvári László

(Elhangzott 2002. június 8-án az „Örmény kódexművészet” című kiállítás megnyitóján.)

* * *

Régi könyvek üzenete

gondolatok az *Örmény kódexművészet* című kiállítással kapcsolatban

Néha szabad a gondolatokkal játszani: ha ez az anyag nem gondosan készített műnyomatok és fénymásolatok gyűjteménye volna, hanem a kiállított kódexlapok eredetiek, akkor ez a kiállítás nem a II. kerületi Horváth utcai kiállító teremben nyílik meg, hanem a Nemzeti Múzeumban, vagy a Nemzeti Galériában, és a látogatókat csak gondos, előzetes motozás után engednék be, a termet pedig elektronikával támogatott fegyveres őrök vigyáznák.

Hálistennek a dr. Issekutz Sarolta által rendezett kiállítás „csak” műnyomatokból, fénymásolatokból áll, (és a „csak” szó idézőjelét ezúttal tessék nagyon komolyan venni). Így aztán a kiállítást könnyedén megnézhetné bárki (érdemes volt), nem kellett motozástól tartanunk és nem géppisztolyos őrök között téblábolva nézhettük a... a csodákat.

Mert csodákat láthattunk.

Legyünk lényegre törőek: az a kiállítás, amit a II. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzat, a Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulása és az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület (a Fővárosi Közgyűlés Kisebbségi, Emberi Jogi és Vallásügyi Bizottsága Esélyegyenlőség Alap, valamint a Humanitas Civitatis Alapítvány támogatásával) *Örmény kódexművészet* címen létrehozott, az mind közönségesen a könyv, az írás, az emberi gondosság dicsérete.

Kimondatlanul is az. De nagyon az.

Az eredeti kódexlapok különféle kolostorok, nemzeti gyűjtemények és könyvtárak hűvösében lapultak (és mint dr. Sasvári László bevezetőjéből tudjuk, jelenleg az örmény főváros nemzeti könyvtára őrzi őket). Az írás csodája pedig az, hogy örökíthető, másolható - erről már szoltunk júniusi számunkban (A „felület” című írásunkban). Akkor azonban érthetően nem esett szó a mai, technikailag tökéletessé váló másolat lehetőségéről, amikor nem csupán az írás, mint gondolatközvetítő örökítődik tovább hiánytalanul, hanem annak képi megjelenítése is.

Ez a képi megjelenítés pedig a kódexek világában különösen fontos.

Ma is jelennek meg (néha) illusztrált könyvek. A „sokat, minél gyorsabban és minél olcsóbban” eszméje azonban folyamatosan elkísér, mindenütt ott van, ha akarjuk, ha nem. Az illusztráció ezért a könyvön, a köteten belül manapság igen gyakran - és szándékunk ellenére - különálló életet él. Vannak szövegoldalal és vannak illusztrációs oldalak: két külön világ, amelyet összebékítünk.

A kódexek világa egészen más. A kódexek nem összebékítik a szöveget és a díszítést (illusztrációt), hanem együtt kezelik: szó szerint együtt. Ahogy az írásjegyek között elkülöníthetetlenül van „a” „bé” és „cé” betű, úgy van a kódexekben szöveg és kép.

Ez egyaránt érvényes a keleti és nyugati kódexművészetre.

A kódex fogalma tulajdonképpen onnan ered, hogy a rómaiak fatáblákra vésték a szöveget s ezeket a fatáblákat összekapcsolták. Aztán jött a sok-sok munkával, különleges eljárásokkal tartósított, kapartcsiszolt bőr, a pergamen. Ennek széleit egyenesre vágták, tulajdonképpen az egykori fatáblákhoz hasonló alakú lapokat készítettek és egybefűzték. A pergament aztán felváltotta a papír, bár a pergamen még évszázadokon át élt, néha még a 20-ik században (!) is használták, mert a papírnál tartósabb, csak néhány legújabb, szintetikus alapú papír közelíti meg az élettartamát.

Örményországban, az arab világ - amúgy fenyegető s igen agresszív - közelsége miatt azonban igen hamar és igen jó minőségű papírhoz juthattak. (Az arabok újítása, hogy a kész papír felületét vékony enyvréteggel vonták be, így nem futott szét rajta a festék, tehát minuciózus, apró, finom részleteket lehetett írni, festeni...)

De ez csupán a technikai oldal.

A kódexeket kézzel írták... írták? Dédelgették! Együtt kezelték az egész oldalt: szöveg és rajzos díszítés egyszerre született s ez az, ami különösen megkapó a 11-14-ik századból származó örmény kódexek lapjain. Ugyanígy volt ez a nyugaton készült kódexek esetében is (a kiállításon igen jó összehasonlítási alapként szerepelnek magyar kódexlapok is), ezért adódik, hogy érdekes különbségeket vegyünk észre. A nyugati kereszténység kódexlapjai zártabbak, szigorúbbak.

A régi örmény kódexlapokon több a szertelenség, a szabadon szárnyaló ötlet. És több a természetes motívum. Az örmény kódex-pingáló szerzetes bátrabban és többet alkalmaz növényi motívumokat, anélkül, hogy azokat geometriává stilizálná. Igazi, valódi növények, az embernek néha az az érzése, hogy a Kaukázus lejtőin barangolva felismerné a lapszélekre rajzolt növényi díszeket. Ugyanez vonatkozik az állatalakokra: olyan természetesek, mintha egy jó olasz reneszánsz festő vásznáról érkeznének.

Az oldalak szerkezete külön is csodálatra méltó. Azon a lapon például, amelyen a kódex író-festője a virágvasárnapi, jeruzsálemi bevonulást írja-ábrázolja, az egész oldalon, szöveg szélén, körülötte, alatta-felette vidáman kiáltoznak a virágok színei; a keresztalált ábrázoló oldalon viszont az egész háttér lilás-fekete, az alakok ruhája, arca ugyancsak komor, sötét árnyalatú. Olyan hangulatot áraszt, amilyenek az ott szereplő szövegből következnie kell.

Fel-felrémlik a szöveg köré festett építészeti keret is: a szöveget oszlopok bontják két hasábra, felül boltív köríti... de ez sokkal kevésbé jellemző ezekre a lapokra, mint a nyugati - főként későbbi - könyvlapokra, amelyek sokszor hangsúlyozottan építészeti keretbe kerülnek. Az örmény lapok gyakran inkább emlékeztetnek ábrándosan szőtt szőnyegekre, ahol a témát, a szöveget - azaz „a szőnyeg közepét” - bordűr, lazább díszítmények zárt sávja fogja körül.

Az örmény kódexlapok első pillantásra többnyire azonban szimmetrikusak. Mintha csak az író-pingáló szerzetesek egyetlen lapot tartottak volna szem előtt, s azon az egy lapon belül akartak volna képi egységet teremteni. Mintha nem törődtek volna azzal, hogy bekötve, könyv alakban annak az oldalnak párja is lesz. A nyugati kódexlapok jobbára asszimmetrikusak, azaz bal- és jobb oldalt vesznek számításba és a két oldalon (a kitárt kódexben) együttesen kívánnak az oldalpárral képzőművészeti egyensúlyt létrehozni.

Nagy, lényegi különbségek ezek? Nem tudjuk - mindenesetre szembetűnőek. És érdekesek, ugyanúgy, ahogyan a hétszáz-nyolcszáz év után is tüzes, élénk színek meglepőek, izgalmasak.

Akkoriban természetesen egyaránt használtak földfestékeket (azaz ásványi pigmenteket), növényi, és állati eredetű színeket is. Az ásványi eredetű pigmentek közül leghíresebb talán a tüzes mélykék, az ultramarin, amelyet akkortájt porrá zúzott lapis lazuliból (lazuritból, kéntartalmú nátrium-alumínium szilikátból) keverték. A lapis lazulit egyébként például az oroszok „örmény kő” néven emlegették. A zöldek, e kék, valamint a sárgát, pirosat nyújtó agyagpalák keverékei: élnek, virulnak. A kódexlapokon a fekete színekben is érezhető némi meleg árnyalat, hiszen lámpakoromból vegyítették...

Az írásjegyek többféleséget mutatnak. A betűkép néhol szinte hamisítatlan görög ábécét követ, néhol hasonlatosabb a cirillhoz, néhol már igencsak a mai örmény ábécé grafikájára emlékeztet. Egyvalami ugyanaz: az örmény írás meglepően nagy sorközt igényel, hiszen a sort alkotó betűtörzs alá és fölé sokkal markánsabban nyúlnak ki jelek, mint a latin ábécében (például felfelé a „h”, vagy lefelé a „g”), a szöveg képe tehát szellősebb.

Szép, gazdag ez a kiállítás. A kövek országában élő nép szépségigényéről szól, a látható, tapintható világ formáinak és színeinek megbecsüléséről. Mintha csak kortársuk, az assisi, természetes révületű prédikátor, Ferenc eszméjét fejlesztenék tovább: teremtményeiden dicsérlek, Uram, és azért, hogy dicséretem még mélyebb és messzehangzóbb legyen, megfestem és képekben megörökítem a Te teremtményeidet...

Hogy efféle szépségek létrehozására miért egy viszonylag sivár kővilágban s állandó fenyegetések között élő nép fiai voltak képesek? Hát talán éppen ezért. Aki Istent dicséri tetteivel, az az életet dicséri. Könyveivel is.

dcS

* * *

Szívekben égjen a láng...

A Fadrusz-szobrok 100 éve

Murádin Jenő kötetének alcíme sűrítetten utal a lényegre: arra a rendkívül termékeny tíz esztendőre, amely a tragikusan fiatalon elhunyt szobrászművésznek, *Fadrusz János*nak megadatott, s amely olyan közismert, részben világhírű alkotásokat eredményezett, mint többek között a kolozsvári Mátyás-szobor, a zilahi Wesselényi-szobor, a pozsonyi Mária Terézia-emlékmű.

A szobroknak is megvan a maguk sorsa. Ennek a nyomába ered a szerző, és készít alaposan dokumentált, az oknyomozó riport érdekességével is felérő, értékes művészettörténeti tanulmányt a millenniumi emlékművek, szobrok születéséről. A történelmi háttér megrajzolása, Kolozsvár és Zilah korabeli polgárainak viszonyulása a művészethez, a kor neves alkotóinak, köztük *Pákai Lajos* építésznek a hozzájárulása a remekművek születéséhez, a kolozsvári Mátyás-kultusz és a kincses városban teljesen ismeretlen pozsonyi születésű, német eredetű, de magát magyarnak valló Fadrusz János zseniális szobortervének osztatlan sikere, a remekmű elkészültéig eltelt esztendők krónikája, a szobor felállításának és leleplezésének felemelő pillanatai, valamint annak utóélete mind-mind bennefoglaltatik a kötetben. Akárcsak a Wesselényi-szobor vagy a tragikusan szétzúzott zilahi Tuhutum obeliszks története. Mindezek mellett a szerző a lakatosinasból világhírű szobrásszá vált Fadrusz János élete és pályája alakulásának felvillantásáról sem feledkezik meg. Teszi pedig mindezt a tőle megszokott olvasmányos stílusban.

A *Lászlóffy Aladár* előszavával megjelent kötetet gazdag korabeli képanyag egészíti ki. A mai szoborfelvételek *László Miklós* fotóművész hozzáértését dicsérik. A formailag is tetszetős kötetet *Unipan Helga* tervezte. Az igényes művészeti könyvek megjelentetésében már komoly tapasztalattal és különleges hozzáértéssel rendelkező kolozsvári Glória Kiadó és Polis Könyvkiadó gondozásában napvilágot látott rendkívül értékes kötet megjelenése pillanatától a sikerkönyvek közé sorolható. A tudományos igénnyel megírt, de közérthető, a nagyközönség számára is érdekes kiadványt a szobrász erdélyi műveinek történetéhez készített kronológia és képjegyzék egészíti ki.

(németh)

Szabadság 2002. június 15.

* * *

Felhívások

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület az év végére szeretné megjelentetni a Gudenus János József Örmény nemesi családok genealógiája pótkötetét. Kérjük az érintett - különösképpen a Pászákász, Petráskó és Rátz családokat -, hogy a hiányzó adatokat küldjék meg a szerkesztőség címére.

Kérjük jelezni, ha téves adatközlést észleltek.

Előkészületeket folytatunk, hogy elkészülhessen az Örmény eredetű családok genealógiája című kiadvány, mint az Erdélyi Örmény Múzeum sorozat része. Kérjük tehát a családok jelentkezését, akár Gudenus János József genealógus címen (1211 Budapest, Kiss János altb. u. 61.), akár a szerkesztőség címen. Kérjük az iratokat (fénymásolatukat), adatokat mellékelni.

* * *

Az EÖGYKE megkezdte egy „Erdélyi magyarörmény szakácskönyv” előkészítő munkálatait. Kérjük, küldjenek recepteket! A szerkesztőség címére érkező recepteket a tervezett könyv szerkesztői fogják kiválogatni: nyilvánvaló, hogy ugyanazon étel többféle recept szerint is készülhet, ám egyetlen ételről nem szükséges húszharminc leírást közölni, néhányat - táj, családi szokás, vagy időrend szerint eltérőt - azonban igen. Ezt a válogatást a könyv összeállítói végzik el, akik kérik: a recepteket névvel aláírva küldjék be, hiszen a szakácskönyv hitelességét is az fogja biztosítani, hogy aki receptet ad meg, annak a neve is ott szerepel - a könyvben is.

* * *

Kedves Olvasóink!

Kéréssel és felhívással fordulunk Önökhöz!

Az EÖGYKE hozzákezdett a Magyarörmény ki kicsoda című kiadvány összeállításához, amelyben az örmény gyökerekkel rendelkező híresebb, nevesebb embereket szeretnénk összegyűjteni. Hosszantartó és felelősségteljes munka ez. Kérünk mindenkit, aki tud olyan, említésre valóban méltó emberről, aki örmény gyökerekkel rendelkezik, az adatokat juttassa el a szerkesztőségbe. Kérjük: az adott személy nevét, születése évét és helyét, az örmény vonatkozás jelzését (milyen örmény családok leszármazottja az illető), végzettsége, képesítése, szakmai vagy tudományos fokozatai megjelölését, valamint tevékenysége rövid leírását (negyed- vagy fél oldalon). Indokolt esetben természetesen ez hosszabb is lehet. Kérjük, jelezze az adatok forrását, és a dokumentumok létét: van-e az adott személlyel kapcsolatban valamiféle dokumentum (valamint kép, fénykép, stb.) a birtokában. Kérjük, írja meg címét, elérhetőségét is, hogy az adatokat hitelesíteni, az esetleges dokumentumokat felkeresni (másoltatni) tudjuk. Kiket keresünk? Magyarörmény származású, nevezetes személyeket, akik megbecsülést vívtak ki maguknak, s akikről illik, vagy illenék tudnunk: a magyarörmény múlt, közelmúlt és jelen tudományos, politikai, közéleti, gazdasági, oktatási, hadi, egyházi, művészeti, irodalmi, kiemelkedő társadalmi tevékenységű alakjait. Kérésünket meg fogjuk ismételni több lapszámon át, hiszen tudjuk, hogy az adatolás nem könnyű munka. A beérkező anyagokat az EÖGYKE által erre a célra kijelölt bizottság fogja kezelni, amely eldönti, hogy végső soron ki az, aki bekerül a Magyarörmény ki kicsoda című kiadványba. Segítségüket előre is köszönjük!

Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület, postacím: 1251 Budapest Pf., 70., e-mail: magyar.ormeny@axelero.hu fax: 201-2401.

* * *

Kiállításokra várunk anyagokat a következő témakörökben:

1. armenoid (antropológiai) típusok bemutatása - fotókiállítás
2. erdélyi örmény fotóművészek, fotóműhelyek
3. temetők, emlékhelyek bemutatása.

Jelentkezni, anyagokat átadni az előbbieken már jelzett helyen, az EÖGYKE székhelyén lehet, illetve a jelzett posta-, fax- ill. e-mail címeken lehet jelezni.

* * *

Alianta din Roma
nia Armeano-Maghiara
Magyarörmények Romániai Szövetsége
RO-3400 Cluj-Kolozsvár, Str. Lunii, nr. 8/20

FELHÍVÁS

Az erdélyi magyarörmények életében az idei esztendő igen fontos évfordulót is jelent: 1672-ben, 330 évvel ezelőtt, Apafi Mihály fejedelem, több ezer Moldvából menekülő örmény családot fogadott be gondos szeretettel Erdély földjére. Ezek a családok erősítették meg és hoztak létre új kolóniákat, melyekre mi, mai örmény gyökerű, erdélyi magyarok igen büszkék vagyunk.

A Magyarörmények Romániai Szövetsége erre a kiemelkedő történelmi pillanatra szeretne méltóképpen megemlékezni a 2002-es esztendő őszén, Kolozsváron. A háromnaposra tervezett

rendezvénysorozat gyűjtőcíme: „**ATYÁNKFIA, APAFI**”, programtervezetében pedig emlékkonferencia, hálaadó istentisztelet, gálaműsor stb. szerepelnek. Védnökséget eddig dr. Tonk Sándor történész, egyetemi tanár, a Sapientia EMTE rektora és az Erdélyi Református Egyházkerület főgondnoka vállalt.

Szövetségünk több pályázatot is elkészített a rendezvénysorozat támogatására, de a teljes költségvetésnek kb. 1/3 részét tudnánk csak e forrásokból fedezni. Ezért fordulunk azokhoz az erdélyi, anyaországi vagy a világon bárhol élő nemzettársunkhoz, aki átlátja és megérzi ennek fontosságát, támogassa és terjessze kezdeményezésünket anyagilag, erkölcsileg.

Őszinte tisztelettel és köszönettel:

*Sebesi Karen Attila, elnök
Kolozsvárott, 2002. június 5-én.*

Bankszámlaszámok: BANCPOST S.A. CLUJ, USD: 251105.212130041759003213
EURO: 251105.212130041759003001, ROL: 251105.112130041759003

* * *

Ott állunk, tehettünk-e másként?

Születése napjának hetvenötödik évfordulóján köszöntötték vasárnap szülőfalujában, Pusztakamaráson *Sütő András* erdélyi magyar írófejedelmet az egybegyűltek. Az ünnepség a helybeli református templomban hálaadó istentisztelettel kezdődött, ahol ígét hirdetett *Kató Béla*, az Erdélyi Református Egyházkerület püspökhelyettese, valamint *Csató Béla* marosvásárhelyi plébános. Erre az ünnepségre nekünk van szükségünk, strázsamestereknek, csőszöknek, akiknek nemzetföltő szíve alig bírja, hogy szét ne robbanjon, hangsúlyozta prédikációjában *Kató Béla*. Ha ez a falu a nemzetnek adta nagy fiát, a nemzetnek kötelessége visszaadni valamit a közösségnek, ha a szülőföld engedte magát kifosztani, nekünk kötelességünk a szülőföldet újra talpraállítani, hívta fel a figyelmet a püspökhelyettes. Amikor innen elmegyünk, kezdjük életmentésbe, mondotta *Csató Béla* plébános, és először a lelki életet mentsük. A kétségbeesett embernek nincs hite, de mi higgyünk Istenben és higgyünk magunkban, saját munkánk és erőfeszítéseink eredményében, és akkor hinni fogunk egymásban is, figyelmeztetett a plébános. Az igehirdetések után *Vetési László* lelkész, a Diaszpóra Alapítvány elnöke vette át a szót. Ahogy nő és gyarapszik az életmű, mintha úgy fogynának el azok, akik olvashatnák, hangozott a figyelmeztető megjegyzés *Vetési Lászlótól*. A születésnap köszöntésnek két arca van, hívta fel a figyelmet a lelkész, az egyik *Sütő Andrásnak* szól, az ünnepség másik arca pedig cselekvő kell legyen, hogy a Mezőségről egyre inkább távolodó szavak, a szikkadó anyanyelv újra régi fényében tündököljön. A talpra állítás soha meg nem ismétlődő lehetőségével élve tehát az ünneplők gyülekezete Mezőségi Tanulmányi Alapot hoz létre, jelentette be *Vetési László*, amelynek segítségével támogatják a szórványvidéken élő tehetséges gyermekek és fiatalok anyanyelvi továbbtanulását. Az ünnepi köszöntők sorát *Bálint Pataki József* nyitotta meg, aki Magyarország miniszterelnökének, *Medgyessy Péternek* az üzenetét tolmácsolta. Ezek után köszöntötte *Sütő Andrást* *Markó Béla*, az RMDSZ elnöke, *Pomogáts Béla*, a Magyar írószövetség részéről, *Farkas Árpád*, *Márkus Béla*, *Sylvester Lajos*, *Bogdán László*, *Bertha Zoltán*, *Nagy Pál*, *Kötő József*, a pusztakamarásiak részéről pedig *Szász Gyula*. Az ünnepi beszédek után *Sütő András* szólalt fel, aki, miután megköszönte a hozzá címzett szavakat, kegyelettel említette föl mindazokat „az emlékebe költözötteket”, akik nélkül e maradék nép nem létezne. *Sütő* ugyanakkor felhívta a figyelmet, hogy megfelelő komolysággal kell számba venni a jövőnket, ha azt akarjuk, hogy a nemzeti közösségünk fölött gyülekező sötét felhők ne okozzanak még komorabb gondokat. Az ünnepi gyülekezet a templomból a szülőházhoz vonult, ahol *Vetési László* felolvasta *Fodor Sándor* üzenetét, majd *Pálfy G. István* közíró, a Hungária Televízió Közalapítvány elnöke mondott köszöntőt. Az idő kereke igenis megfordítható, ameddig nem nyugszunk bele abba, ami most van, figyelmeztetett *Pálfy G. István*. A köszöntők sorát *Kányádi Sándor* zárta, aki, mint mondotta, aszúsodó szeretettel üdvözli a születésnapját ünneplő *Sütő Andrást*. Az író az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület életműdíjjal tüntette ki.

*Köllő Katalin
Szabadság 2002. június 17.*

Pusztakamarási töprengés, hogy könnyebb legyen az álmunk

Lassan negyven éve már annak, hogy Pusztakamaráson, a Magyar utcában, egy volt jobbágyporta udvarán, a cöveklábú asztal mellett idős *Sütő Andrásné* könnyű álmot ígért fiának, ha szól a faluról, a Mezőségről, az igazról és a fájdalomról.

Hetvenöt éve egy író született, akinek az Otthon üzenetével és megbízatásával létrejött sajátos, nagyhatású életműve az összmagyar együvértartozásról és egymásrautaltságról szól, azokról, akik vállalták a harcot azért, amitől megfosztották; az ordas időkben felemelt fővel igazat keresőkről, a másságukért méltóságosan küzdőkről, a megmaradás esélyeiről. A szülőföld-, az anyanyelvfeltés egyik legszebb és legegységesebb erdélyi irodalmi termése a valóságról, az igazról, a fájdalomról innen indult, a szülőház és a templom közeléből.

De közben alig csökkentek az otthoni gondok, nem múlt, hanem növekedett a fájdalom. A hajdani szülőföld, az Erdélyi Mezőség és az egész erdélyi szórványmagyarság azóta - nagy történelmi mulasztások és bűnök helyeként is - a természetes és mesterséges asszimilációban nagy zuhanással indult el a közösségi és nyelvi Nagy Romlás útján.

Mi, a mai napon Pusztakamaráson összegyülekezett ünneplők serege, a 75 éves Sütő Andrást köszöntők baráti közössége és a helyi magyarság megritkult gyülekezete, a Szülőföld féltésének szeretetével tekintünk szét ezen a fogyó magyarságú falun és tájon, amely Kemény Zsigmondnak a sírt, Sütő Andrásnak a bölcsőt adta.

A Mezőség jelkép lett, a küszködés, pusztulás, de az őrállók és tűzfelelősök hűségesebb vigyázásának jelképe is. Olyan értékeket teremtett ez a vidék, melyről nem lehet lemondani önértékelésünk és önbizalmunk sérülése nélkül. Cselekednünk kell tehát, hogy megmaradjunk!

Mi, a mai napon ünneplők, a hálaadó köszöntés és Mezőségféltő együttlét közben, a pusztakamarási szülőház tornácán és lélekben Kemény Zsigmond sírjánál is megállva, arra kérünk minden felelős személyt, hogy tegyen meg mindent a mezőségi és az erdélyi szórványmagyarság egyre erőteljesebb felszámolódása ellen. Nem a lehetetlent kérjük önmagunktól és egymástól, de mindent, amit lehet, és amit kötelességünk megtenni.

Mindenek között kiemelt erőnket kell összpontosítanunk az anyanyelvi oktatás nélkül maradt gyermekekre, a fiatalságra, a megélhetésre, a munkahelyteremtésre. Minden településig eljutó művelődésszervezésre, az értékek mentésére van szükség. Minden lehetséges helyen és bármilyen áldozat árán biztosítani kell a magyar lelkész, tanító emberhez méltó élet- és szolgálati feltételeit a legkisebb településen is. Meg kell óvni és újjá kell teremteni az anyanyelvi oktatást, és az egyre erősödő kiüregedésben a szeretetszolgálat gondoskodásával kell átölelni falvaink fogyó népét.

Mi, a hálaadással köszöntők és ünneplők gyülekezete a mai napon - a Mezőségről a nép fiai közül az egyház kézfogásával tanulni és felemelkedni tudó Sütő András köszöntésére - elhatározzuk, hogy saját erőinkből, a támogatók jó akaratából és áldozatos szeretetéből tehetséges szórványgyermek és fiatalok anyanyelvi továbbtanulására a történelmi egyházak és az EMKE gondnoksága alatt, egy Mezőségi Tanulmányi Alapot hozunk létre. Együtt, közös összefogásból, amíg nem késő, hogy a mai fiatalok között se vesszenek el a Mezőség mostani és eljövendő nagy fiai.

Így kérjük együtt az Ég Urának mentő kegyelmi áldását, hogy hozzon Adventet a Mezőségre, és az Ő erejével, közös összefogással, együtt kívánunk úgy cselekedni, hogy megmaradjunk.

Megtenni mindent azért, hogy anyanyelvünknek otthont leljünk a Mezőségen, és mindannyiunknak könnyebb legyen az álmunk!

Pusztakamarás, 2002. június 16.

* * *

Stabat Mater

Utcai nyelven fogalmazva: gyilkos idő, lehetetlen időpont, a legkevésbé sem hangversenyre való. A városban izzik az aszfalt és a beton, 33 Celsius fok, amikor elszántan bandukolunk a Margit körúton az úgynevezett országúti ferences templom felé.

Odabent persze minden más: a barokk templom ölnyi vastagságú falai között megnyugtató hűvösség terjeng. Hatalmas épület, érdemes jól „belenézni” kívül is, belül is. Egyébként mindig fontos szerepet játszott Buda életében, hiszen régóta nagyforgalmú helyen áll.

A Buda várától északra, a Dunától a Víziváros által elválasztott, Óbuda felé nyúló környék neve régen Országút volt és a rajta áthaladó, fontos út neve: Felső-Országút. 1879-ben keresztelték Margit körüttá, 1945-ben Mártírok útja lett, majd 1991-ben ismét visszanyerte a Margit körút nevet. (Szép városrendezői-városatyai koncepció az, hogy a budai királylány és szigeti apáca Árpádházi Szent - akkor, a 19-ik századvégi városrendezés idején még csak Boldog - Margitra célozva a budai vár tövében indul a Margit körút, folytatódik a Margithíddal, amely elvezet a Margitszigetre...)

Ennek az útvonalnak a mentén áll évszázadok óta a hatalmas, kéttornyú templom, amely csak mostanában, a köröskörül felnövesztett házóriások között tűnik kisebbnek, amint szerényen megbújik, saját rendháza oldalához lapulva. Pedig nem, nem: még száz évvel ezelőtti fotókon, festményeken is jól látszik, milyen büszkén emelkedett az országúti ferencesek temploma a Várhegy és a Rózsadomb közötti völgyben.

A II. Világháborúban sokat sérült az épület, erre a falak hófehér meszelése emlékeztet. Szint a megmenekült és helyreállított pannók - vagyis a főoltár és mellékoltárok hatalmas olajfestményei - az aranyozással díszített oszlopfők és a színes szobordíszek nyújtanak. Az egykori falfestést, igen helyesen, nem utánozták s így a meglévő belsőépítészeti díszek és a képek jobban is érvényesülnek.

A hangverseny, amely miatt a június 21-i, pénteki hőségben délután 4 órára a templomba igyekszünk, a II. kerületi Örmény Kisebbségi Önkormányzat, a Budapesti Örmény Kisebbségi Önkormányzatok Társulása és az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület szervezésében született, a Fővárosi Közgyűlés Kisebbségi, Emberi Jogi és Vallásügyi Bizottsága Esélyegyenlőség Alap, és a Humanitás Civitatis Alapítvány támogatásával. Bevezetésül *Bánffy György* színművész mondott verseket.

Ezután hangzott fel a zene.

Pergolesi Stabat Mater című műve tulajdonképpen egyházi „cantata da camera”: kamarazenekar és két szólóénekes adja elő.

A kamarazenekart ezúttal a Magyar Állami Operaház művészeiből alakult kisegyüttes alkotta, amelyet *Dallos Erika* irányított, aki egyúttal a cseballón játszott. A két hegedűt *Mihályi Éva* és *Rajka Imola* szólaltatta meg, mélyhegedűn *Nagy Enikő* játszott. Az írott műsorhoz képest a mélyvonósoknál változás történt. A csellista ugyanis - betegség miatt - a korábban beharangozott *Baráti Eszter* helyett *Vámos Marcell* volt. Tegyük hozzá: véletlenül sem hallhattunk semmiféle „beugrási” problémát az előadásban. *H. Zováthy Alajos* adta a „contrebasse”-t nagybőgőn.

A rangos, és igen szépen, összeszokottan játszó zenekar kíséretével *Kirkósa Orsolya*, a kolozsvári Magyar Opera szopránja és *Bakos Kornélia*, a budapesti Opera altja énekelt.

Hogyan énekeltek?

Igen, igen: szépen. De azért ez némi kiegészítésre szorul, azaz jóval többet érdemel, minthogy megállapítsuk: szépen énekeltek.

Kirkósa Orsolya az a fajta szoprán, akinek igencsak telt a hangja: tud lírai lenni, gyengéd, szinte törekeny, s amikor a zene úgy kívánja és az előadóművész úgy érzi, a szoprán hang hirtelen mindent átütő erővel zúg... „Zúg” - ezt hangsúlyozzuk, mert egy szoprán esetében ez kivételesen szép és erőteljes képesség. Nem koloratúr - háliszenek - hanem emberi. (A koloratúrszopránok ezt ne értsék félre, Amelita Galli-Curci híres koloratúrszopránját is szeretjük.) De a *Stabat Mater*hez érzésünk szerint nem a kissé mindig játékoságot sugalló koloratúra, hanem éppen Kirkósa Orsolya megnyugtató, áradó szopránja illik.

Teljesen „hazabeszélő”, erdélyi örménymagyar megjegyzés: a kolozsvári Kirkósa-család joggal és méltán lehet büszke énekesnőire, Júliára és Orsolyára, valamint a család többi - egyebek között, tudomásunk szerint a Magyar Rádióban is működő - zenész tagjaira. Értelmesen és lelkiismeretesen művelik választott hivatásukat, örömet hozva, a szó legjobb értelmében profi megjelenítést nyújtva.

Bakos Kornélia altja egy alhangtól elvárhatóan tud átütő lenni. Valószínűleg drámai helyzetekben még többet nyújt - nem, mintha ezúttal keveset nyújtott volna, sőt! - de a *Stabat Mater* mégiscsak lírai, kontempláló hangvétellű mű, nem drámai cselekmény, hanem gondolati feszültség árad belőle. Ezt Bakos művésznő meleg, ám néha szinte vészjósló hangszíne remekül közvetíti.

A *Stabat Mater* és *Pergolesi*... Ez külön történet, először is a *Stabat Mater* miatt.

*Stabat Mater dolorosa –
Iuxta Crucem lacrimosa –
Dum pendebat Filius,*

*Cuius animam gementem,
Contristatam et dolentem
Pertransivit gladius.*

A verset Beato Giacopone da Todi olasz költőnek tulajdonítják (más források szerint Iacopone, s emlegetik Iacobus de Benedictis néven is), aki 1220 táján született és 1306-ban hunyt el. Jól működő jogi doktor, ügyvéd volt, amikor azonban egy balesetben fiatal felesége meghalt, felvette a ferencesek harmadik rendjét. A híres - és előbb latinul idézett - Stabat Mater a középkor oly jól ismert, otthonos ritmusában, a-a-b - c-c-b rímképlettel íródott. Első versszak *Faludy György* fordításában így hangzik:

*Állt az Anya, sírva, halvány
arccal ama kereszt alján,
mely tartotta szent Fiát,
míg kiáradt, bűtől fáradt,
szenedő szívét a bánat
tőre hétszer fúrta át.*

A tízversszakos, misekönyveink szerint „sequentia”-ként számontartott költeményt a Nagyböjt idején alkalmazza a katolikus egyház, a Hétfájdalmú Szűz ünnepén. Sokan zenésítették meg, például Palestrina, Haydn, Rossini. És talán elsősorban - hiszen az egyik leghíresebb zene - Pergolesi.

Giovanni Battista (néha olaszos rövidítéssel: Giambattista) Pergolesi összesen 26 évet élt: 1710-ben született és 1736 márciusában már el is temették. Egy nápolyi konzervatóriumban tanult (Nápolyban akkortájt több konzervatórium is működött a templomok, rendházak mellett) és volt fiú-szoprán, majd első hegedűs és segédtanár. A zenetörténet az úgynevezett „nápolyi iskola” egyik meghatározó alakjaként tartja számon.

Igazán sokszor két művét emlegetik és adják elő ma is: az egyikkel forradalmat csinált a világi zeneirodalomban, az operaszínpadon. Ez a *La serva padrona*, az *Úrhatnám szolgáló* című opera buffa, azaz vígopera. A másik pedig a *Stabat Mater*, amely a kutatók feltételezése szerint Pergolesi utolsó műve, és amelyet „az egyszerű és megindító” egyházi zene mintaképeként tartottak.

Tarthatjuk ma is, sőt, méltó, hogy annak tartsuk.

És vissza kell térnünk a templomhoz, a hatalmas, barokk belső térhez, amilyen a Margit-körúti ferences rendház temploma.

Sok-sok más, egyházi zenét alkotó zeneszerzőhöz hasonlóan Pergolesi is tökéletesen ismerte a templomi akusztikát. Az akusztikával foglalkozó szakemberek pontosan tudják, hogy egy nagy belső térnek (főként boltíves templomnak) úgynevezett „kemény” akusztikája van, még akkor is, ha teli van emberrel. (Ezúttal az országúti ferencesek temploma nem volt megtömve, bár nagyszámú és odaadó közönség ült a padokban.)

A templom (általában és elsősorban a régebb épített templomok) akusztikája kemény és utózenéssel teli: az elhangzó szó vagy ének nagyon kicsi, alig néhány tized másodpercnyi késéssel másodlagosan visszaérkezik a boltívekről, a falakról, a cirádákról a hallgató füléhez. Ezt pedig a zenemű megalkotásánál figyelembe kell venni (hogy világos legyen: ha például ugyanebben a templomban egy zongorán mondjuk Chopin-művet játszik valaki, bármilyen jól adja is elő, a zene élvezhetetlen lenne, mert az utózenés tönkretenné; Chopin ugyanis a műveit nem kemény akusztikájú templomra írta, hanem emberrel, kárpittal telirakott szalonra, mondjuk így: puha akusztikájú hangversenyteremre, ahol mindenütt „hangnyelő” felületek vannak).

A Pergolesi-féle *Stabat Mater* június 21-én éppen ezért (vagy inkább: ezért is - ez a méltóbb kifejezés) nagyszerűen hangzott. Meggyőződésünk, hogy egy bármennyire is tökéletes koncertteremben ez a mű csorbát szenved. (Nem véletlen, hogy a hanglemezzkiadó cégek az egyházi zenét igen szívesen veszik fel templomokban. A Budavári Nagyboldogasszony templom orgonája például messze elmarad a Zeneakadémia orgonája mögött: mégis más, több, tartalmasabb az ott előadott Bach-fúga... És ez nem vallási kérdés: akusztikai.)

Érzelemmel teli, dús hangzású mű a Stabat Mater, amely az egyes versszakok tartalma szerint hol a szoprán hangra alapoz, hol a mélyebb altra, hol összekapcsolja a kettőt, hogy egymást kerülgetve, egymásba simulva mintegy duettben fejezzék ki mindazt, amit a betegeskedő, halál felé ballagó fiatalember, a zeneszerző még mindenáron el akar mondani a többi embernek azáltal, hogy zenében megjeleníti a fájdalmas anya, a Mater dolorosa alakját, amint roskadozik fia keresztje lábánál. Hiszen a megjelenítés mély, őszinte, végső könyörgésben végződik:

*Christe, cum sit hinc exire,
Da per Matrem me venire
Ad palmam victoriae.
Quando corpus morietur,
Fac, ut animae donetur
Paradisi gloria.*

Az előbb is idézett Faludy György-féle fordítás szerint:

*Add, hogy védjen a kereszttel,
kegyéből el ne eressen,
s holta adjon életet,
hogy majd túl e testi léten
vigadozva nyíljon nékem
liliomos Édened.*

Az egyházi használatban természetesen a vers utolsó sora után hozzáteszik: Amen. Ezt a zeneszerző is hozzávette és belefoglalta a műbe. A két hang, a szoprán és az alt duettben éneklí a zárszót. A zene megnyugvást sugall, az „ámen, úgy legyen” nem a rémület hangja, amely tudomásul veszi az elkerülhetlent, hanem hit és bizalom, amely tudja, hogy az általunk tapasztalt fizikai élet egyik pontját halálnak nevezzük. És ez az élet folyamában a további élethez vezet.

A két énekesnő és a kamarazenekar előadásában ezt éreztük, még hozzá igen áthatóan. A hatalmas taps hatására az előadók ezt az utolsó versszakot „ráadásként” megismételték gondosan, szépen, boldogan.

És szépen, jó érzésekkel, boldogan távozhattunk az országúti ferencesek templomából a kánikulában ezernyi indulattól vergődő városba:

*Fac, ut animae donetur
Paradisi glória - Amen.*

Dcs

* * *

Csiky András

festő- és fotóművész életrajza, művészi pályafutása

Csiky András 1894. február 28-án született Zilahon, Szilágy megyében.

Édesapja az erzsébetvárosi (Küküllő vármegye) nemesi Csiky örmény családból származó dr. Csiky L. János. Édesanyja Verzár Róza, szintén nemesi örmény családból származott. András a tízgyermekes család elsőszülöttje volt. Közülük 1971-ig nyolcan életben voltak.

Születése után nemsokára Háromszék megyébe, Uzonba költöztek, ahol édesapja körorvosi állást kapott. András ide járt elemi iskolába. A középiskolát az erzsébetvárosi Magyar Királyi Állami Gimnáziumban végezte, ahol 1912-ben érettségizett. Az 1913/14-es tanévben a budapesti Országos Magyar Királyi Képzőművészeti Főiskola hallgatója, rajztanári szakon.

1915. október 17-én katonai behívót kapott a Magyar Királyi 24-es Honvéd Gyalogezredhez. Rövidesen a galíciai frontra vitték, ahol 1918. április 14-én tartalékos hadapród lett, később, mint hadapród szakaszparancsnok-helyettes Károly Csapatkeresztel tüntették ki, majd zászlósként orosz, később szovjet hadifogságba került. Jekatyerinburg, Krasznójarszk, Petrográd, Riga voltak

fogvatartásának helyei. Hadifogságának emlékeit ceruzavázlatokon örökítette meg. Pénzszerzés céljából, gyufaszálakból elkészítette egy krasznójarszki pravoszláv templom modelljét, amely hamar gazdára talált. Fogolytársaival műkedvelő színi előadásokat szervezett, amelyekre a városból is érkezett nézőközönség. Ezekhez ő készítette a német nyelvű meghívókat és plakátokat. Szökési kísérletei eredménytelenek voltak. A fogságból 1921. október 20-án szabadult.

Hazatérésekor, korán -1921. július 18-án - elhunyt édesapját már nem találta életben. Ez részére azt is jelentette, hogy képzőművészeti főiskolai tanulmányait már nem folytathatta. Megélhetése biztosítása végett elsajátította Kolozsvárott Gárdinál a fényképész szakmát, és nagybátyjai támogatásával Tordán fényképészeti műtermet nyitott. A fényképész munkát művészi színvonalon törekedett végezni. Eredményeiről 1929-1941 között nyert oklevelek és újságközlemények tanúskodnak.

Műtermi munkája mellett tájképeket és csendéleteket festett akvarellben, néha olajban is. Tordakörnyéki és erdélyi kirándulásokon látottak képezték tájképeinek üde témáit. Az 1940-es bécsi döntés után, szeptemberben bezárta tordai műtermét, ideiglenesen Kolozsvárra költözött, és ott OTI biztosítási ellenőrként dolgozott. Ez a kényszerű változás egy ideig bizonytalanságot idézett elő megszokott életmódjában. 1942 tavaszán Budapestre jött, és letelepedése után 1944-ig az MFI-HUNNIA filmgyárnak és az MTI-nek dolgozott. Más munkákat is vállalt, de túlnyomóan fényképezésből biztosította megélhetését. Minden szabad idejét kirándulással és festegetéssel töltötte. Festményei iránt megnőtt az érdeklődés, és művészeti körökben is elismerésben részesült.

Kellemes társasági magatartásával nagy ismeretségi körre tett szert. Társaságokba szeretettel fogadták be. Erről sok emlékkép tanúskodik.

A második világháború vége Ausztria területén érte, és ott 1945. március 30-án angol fogságba került, ahonnan 1946 nyarán szabadult. A nyugati pályaudvarra érkezve a magyar hatóságok azonban nem engedték a szerelvényről leszállni. Annyi lehetősége volt, hogy értesítette Magda húgát és Lajos öccsét, akikkel pár szót tudott váltani. A továbbiakban az 1946. augusztus 28-án kelt orvosi igazolás szerint Debrecenbe vitték, ahonnan ismét szovjet hadifogságba került. Ez alkalommal Lettországba, Valgába vitték. Erről az utóbbi fogságról is sok ceruzavázlat maradt fenn.

A hadifogságból 1947. augusztus 30-án érkezett haza, Budapestre. Megélhetése és nyugdíjának biztosítása érdekében dekorációs munkát vállalt, de festményeinek értékesítéséből is jövedelemhez jutott.

Üde, kiváló tájképei és izlésesen megkomponált csendéletei iránt megnőtt az érdeklődés. Néhány olaj, zsírkréta és tempera-képétől eltekintve túlnyomóan akvarelllel festette képeit. Az utóbbiban kiváló ecsetkezelési technikára tett szert. Képei rendkívül gyorsan készültek. Fáradhatatlanul dolgozott életkörülményeire és időjárás viszonyokra való tekintet nélkül.

Az 1950-es évek második felében három képpel szerepelt a Műcsarnokban rendezett kiállításon, ahol ezek el is keltek.

1956 és 1958 között az Új Képzőművészeti Munkaközösség tagja. Itt zsűrizték és értékesítették képeit. A munkaközösség megszüntetése után a Képzőművészeti Alaphoz került, amellyel kezdetben elfogadható volt a viszonya. Néhány képét eladták, három akvarelljét megvették, és ezekről készített másolatait képes levelezőlapként forgalmazták. Később azonban ez a kapcsolat már nem volt felhőtlen.

Képei sok magyar családnál megtalálhatók, de számos közülük külföldre került: Erdélybe, Ausztriába, Németországba, Svájcba, Franciaországba, Svédországba, Horvátországba, Kanadába, az Egyesült Államokba, Ausztráliába, stb. Számuk emiatt bizonytalan, de jó becsléssel 500-1000 közé tehető.

A családban is maradtak képek, mert szeretettel ajándékozott családi események alkalmával. Utolsó éveiben a II. kerületi Lövőház utcában lakott.

Itt halt meg 1971. november 16-án. A képek hálás birtokosai, rokonai és ismerősei szeretettel őrzik emlékét, és gondozzák sírját a Farkasréti temetőben.

*Összeállította Tutsek János fotóművész, Csiky András unokaöccse,
elhangzott a Fővárosi Örmény Klubban 2002. június 20-án.*

* * *

Dávid Csaba

Vélt, valódi sorsom

*Családszerte mondják, hogy az én őszám...
hogy Hajasztánban, Ániban, hogy itt-ott...
De én ismerem az én őszámot:
Ecsmiadzinban faragott kő-álmot.
Most is látom, amint keresztet vés.*

*Aztán felpillant: döng a láthatár,
valamiféle horda közeleg.*

*És száll a füst, égő otthonok füstje.
Vesztett az éjszaka. Batyuban minden.
Az asszony és a sok gyermek szepeg.*

*Idegen táj. Követ kinek faragjon?
Aranyból gyűjt örménykereszteket.
Unokája földet vesz és földet túr –
fösvény (földje van). Templom, ékszerek.*

*De az utóda, Antal úr, álmában
tán ecsmiadzini keresztet látott –
s háromszéki székely-kereszteket.
Így eshetett, hogy - őszám unokája –
apám, íróként vésett újabb álmot.*

*S az aranykereszt lett magyar nyomorrá,
születtem én - istenem, hányadik? –*

*És megint hordák füstje közeleg,
a vesztett éjben bomba s vér lakik.*

*Újabb ország, batyu, nyomorúság,
zálogba kerül az aranykereszt.
Nem maradt semmi. Semmi sem maradt?*

*Uram, segíts szent vésetet csinálni
s megtalálni azt, ami elvesztett.*

(1991-92)

* * *

A Szent Korona eredete

Egy újságkivágást őrzök évek óta, a magyar Szent Korona eredetéről. Számomra óriási meglepetést hozott ez a felfedezés. Idővel feledésbe merült, nem volt kivel beszélni, boncolgatni ezt a régi történetet.

Nemrég került kezembe rövid időre, eredetiben, a Németországban élő *Szigeti István*, aachen-i történész-pap könyve, *A Szent Korona titka*. Belelapozva világossá vált, feltárult egy titok, hogy az említett újságcikk szerzője honnan inspirálódott.

Már a könyv előszavában 1995 áprilisában Dr. Dankó László kalocsai érsek ezt írja: „A felfedezés olyan horderejű, hogy nemcsak a magyar, de az európai történelem részleges átírását eredményezheti.”

A Szent Korona misztériuma, őstörténete csodálatos. Napjainkban is két szóval jellemezhető: „mirabilia mundi”, a világ csodája.

Tervezője nem lehetett más, mint a rendkívüli műveltségű és képességű főpap, Világosító Szent Gergely (Lusavoritsch), ki az örmény III. Tiridates király számára készítette. Ez a felismerés szinte kínálja magát *Bauer Erzsébet* „Armenia” című, igényes könyvében (Luzern, 1985).

A három apostolnak (Bertalan, Fülöp, Tamás) az örmények közt térítő tevékenysége, és a Szent Koronán való egymás melletti ábrázolása feltétlenül összefügg.

Ha azt mondjuk, hogy a Szent Korona 304 és 308 közt készült, nem járunk messze a valóságtól. Feltárára vár a korona sorsa, az örmény uralkodóktól Aachenbe jutásáig.

Fennáll a lehetőség, hogy az örményektől a 451-ik évben a Dermund folyónál megvívott Avarayr-i csata után rabolták el. A perzsák ez alkalommal az örmény főnemesség javát megölték, kirabolták, *Vártán Mamigoniján* hadvezérrel együtt. Ez volt az örmény Mohács, a vérkeresztység, ahol az ország függetlensége veszélybe került. A vezérlő Vártán tábornok, hősi halott volt az erdélyi Czetz család őse, mely tényről Szongott Kristóf írásaiban megemlékeznek.

Az Avarayr-i vesztes csata után kezdődött egy 30 éves partizánháború, melyben Örményország teljesen legyengült, felőrlődött. A perzsák, és később a bizánci uralkodók szövetségeseiként az avarok a zsákmányolt kincsekből részesültek. Az avarok hadisarcként juthattak a Koronához, melynek valódi értékét nem ismerték. Innen kerülhetett a kincs Nagy Károly frank uralkodó, majd később III. Ottó német-római császár birtokába. A Szent Korona további sorsa bizonyíthatóan van leírva Szigeti István érdekesítő könyvében.

Számunkra különösen sok meglepetést tartogat a keletkezés feltárása, mert ezek szerint a Szent Korona őstörténete olyan mélyen gyökerezik múltunkban, mint az örmények 1700 éves kereszténysége. Történelmünk tele van titkokkal, sok a feltáratlan fehér folt, és hogy mennyire nyúlnak alá a gyökereink a közös keresztény múltba, azt szinte lehetetlen felmérni.

Budai Merza Pál (Brassó)

Bibliográfia:

Szigeti István: A Szent korona titka. Aachen - Kalocsa 1996

Szongott Kristóf: Arménia, havi folyóirat. Szamosújvár 1892

Romániai Magyar Szó, Bukarest 1996 március 25.

Czetz- Emlékfüzet Gidófalva 1994 Bauer Erzsébet: Armenia Luzern 1985

* * *

2002 június 7-én az Argentin Köztársaság Budapestre akkreditált nagykövetével, *Horatio Antranik Chalian* úrral, valamint a Magyarok Világszövetsége és a Magyar Köztársaság Honvédelmi Minisztériuma képviselőivel közösen - immár hagyományosan - az EÖGYKE képviseletében is koszorúk kerültek a Budapest III. kerületi Czetz János utca 2. szám alatti Czetz-emléktábla alá.

A leszármazottak és az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület képviseletében a koszorút *dr. Issekutz Sarolta, dr. Sasy Nagy Istvánné és Sasy Nagy Pál* helyezte el az 1848/49-es szabadságharc erdélyi hadszínterén nagyszerűen szervező és harcoló, majd az argentin haderő szervezésében komoly érdemeket szerző tábornok emléktáblájánál.

* * *

Egy orosz ítélet

Utánnymás a Vasárnapi újságból 1854. jún. 18-án (16. szám)

Alig lehet több húsztendejénél, hogy Podolia fővárosában Kamenyieczkben, ilyen dolog történt:

Lakott azon városban egy derék örmény kereskedő, kinek neve volt Chrisztofor; háza volt neki, nagy emeletes, épen a piacra szolgáló, boltja fölött látható volt czimerképen a háromfejű sárkány, a kit Szent György meg szokott ölni, szépen vasból öntve és kifestve zöldre és veresre. Alant volt a bolt; abban árult maga a kereskedő mindenféle jókat, fenn pedig az első emeletben lakott Chrisztoforné asszony, a kit legszebb nőnek tartottak a városban, a mihez még hozzá tehetjük azt, hogy legerényesebb is volt, mert hiszen a nő csak addig is szép, a meddig erényes.

Nagy baj volt azonban a hölgy szépsége Kamenyieczk fiatalágának, kik épen úgy, mint más ország fiatal emberei, nem igen szerettek egy pár szép szemet csak úgy messziről nézni; már pedig közel jutni hozzá nem lehetett. Próbálgatták elegen, mindnek fel kellett hagyni a reménységgel.

Csupán egy volt közöttük, a ki nem engedte magát vissza riasztatni; bizonyos Balavieff nevű orosz bojár; szép, termetes fiatal ember, a ki azt hitte, hogy egy nyalka bajusz előtt el kell olvadni minden női állhatatosságnak; s már évek óta üldözé a szép menyecskét illetlen ajánlatokkal, levelekkel, bokkrétákkal küldözött neki, az utcán megszólítgatá, ablaka alá járt lovát tánczoltatni, s több efféle. A nő hiába hánytá

a tűzbe bokkrétáit, leveleit, hiába fordult el tőle, ha megszólítja, hiába csapta be ablakát, ha meglátta; a gavallér azt hitte, hogy ez mind csak kacszárság, s annál dühösebben üldözte az asszonyt.

Végre egyszer a kereskedőné, hogy valahára végét szakítsa ennek az unalmas mulatságnak, azt a cselet gondolta ki, hogy odarendelé magához a fiatal bojár úrfit, tudtul adva, hogy ha piros szalagot lát az ablakában bizonyos esti órákban, rohanjon fel a lépcsőkön, nyisson be az ajtón, már akkor vár rá valaki.

Várt is az úrfira valaki, de nem Chrisztofné, hanem a férje, a derék kereskedő, egy hat láb magas, természetes izmos férfi, ki különben igen jó ember volt, de ha megharagították, akkor nem ismerte a tréfát.

Felesége, a szép Marinka őt állítja az imádó elfogadására; ki, a mint a mondott órában megpillantá az ablakban kiakasztott piros szalagot, nagy diadallal rohant fel a lépcsőkön Marinka szobájába.

Épen ebben az időben kellett azon menni Grodiszko Zahornak, a ki becsületes oláh napszámos levén, a tenyerében számlálgatta a kopekeket, mikből túrót és kaviárt vásárolt, s nem tudott eligazodni a bevételen és kiadáson.

A bűne odavitte a napszámost épen Chrisztofor ablaka alá s a mint ott számlálgatná az ujjain, hogy hármot a négyből marad mennyi? egyszerre a felső emeleti ablakból a nyaka közé esik valami s leüti a földre.

Ez a valami pedig semmi sem volt egyéb, mint Balavieff úrfi ő kegyelme, a kivel az történt, hogy Chrisztofor gazda, a mint az ajtón belépett, derékon kapta s nehogy újra lefárassza a lépcsőkön, kivetette az ablakon.

Az úrfi bizonyosan nyakát töri ebben az önkénytelen repülésben, ha a szerencsétlen Zahor ott nem számlálja a pénzét; így pedig nem a saját csontjait törte össze, hanem a jámbor oláhét, annak keze lába, oldalbordája tört; ijedtében majd halál fia lett.

Bíró elé került a dolog.

Grodiszko bevádoló a bojárt, hogy az neki a nyaka közé repült; a bojár pedig bevádoló Christofort, hogy őt kidobta az ablakon, a kereskedő viszont Balavieffet, hogy a felesége szobájában találta.

Illyen bonyolódott eset még nem fordult elő Kamenyieczk törvényszékei előtt. Ki itt a bűnös?

Az világos, hogy Zahornak sok porczikája összetörött, hogy Balavieffnek épen nem lett volna szabad az ő nyaka közé esni; ámde Balavieff jó szántából esett oda, őt Chrisztofor kényszeríté repülni, Chrisztofnak pedig szinte tökéletes igazsága volt azt, a ki háza becsületét el akarta rabolni, kivetni az ablakon.

Sokat izzadt a bírák üstöke, a míg kisüték az ítéletet. De nem maradtak vele adósak. Kiszolgáltatták az igazságot a pörlekedő feleknek. Hangzott pedig az eképen:

„Mi Durovszky Károly, Kamenyieczk bírása, Starijnszky István albiró, Michaszki Bertalan albiró, és Hyzjunovszky Antal jegyző - ítéljük:"

„Tekintetbe véve azt, hogy a házasság ügyeit érdeklő perpatvarok a lelki törvényszék elé tartoznak, és minket nem illetnek; tekintetbe véve másodsor azt, hogy ő császári felsége I. Pál czárnak 1799-ben kiadott ukája azt mondja; miszerint minden házi gazdának szabadságában áll akármiféle haszontalan portékát, a mi házán belül van, az ablakon kivetni, miután elébb háromszor elkiáltá: »vigyázz! vigyázz! vigyázz!« a melly óvatosságot ha elmulasztott, 25 rubelnyi büntetés alá esik, s a következményekért felelős:

Minekutána tehát Chrisztofor Miklós kereskedő Balavieff Plátó Alexievics úrfit haszontalan portékának tekintheté házán belül, következőleg fel volt jogosítva azt az ablakon kivetni, föltéve, hogy elébb háromszorosan elkiáltá: »vigyázz, vigyázz, vigyázz!«

Mínthogy azonban fentérintett Chrisztofor Miklós nemcsak háromszor nem, de még kétszer sem, sőt csak egyszer sem kiáltott elébb az utcán állóknak, hogy vigyázzanak, s eként az idézett ukáz határozata ellen cselekedett:

Következőleg elítéljük ezennel Chrisztofor Miklóst 25 rubelnyi bírságra a státus javára; ezen felül fizet 2000 rubel fájdalompenzt az összetört Gradisko Zahor-nak, a gyógyítással és a perköltségekkel egyetemben, melly summákat hét nap alatt tartozik lefizetni.

Ha Balavieff Plátó Alexievics ellen valami keresete van, azzal forduljon a lelki törvényszékhez.

Dátum - s a többi."

Azt mondják, hogy a mint a most uralkodó czár ez ítéletet meglátta, három napig nem bírta magához térni jó kedvéből, s ha eszébe jutott, mindig kaczagott rajta. De volt is rá oka.

(Az anekdotát eredeti helyesírással közöltük. A nevek azonban mai helyesírással így festenek:

Kamieniec Podolski

- a város már a 12. században a halicsi fejedelemséghez tartozott, 1430-tól lengyel felségterület, később szabad királyi város. Híres eseménye az 1672-es ostrom, amikor hosszú erőfeszítés után a törökök elfoglalták és csak az 1699-es karlócai béke során került vissza Lengyelországhoz. Oroszország 1792-ben foglalta el. Jelenleg az Ukrán Köztársaság területén áll, Kamjanyec Podolszkij néven.

Balavieff Plátó Alexievics - Platon Alekszejevics Balavjev

Durovszky Károly, Starijnszky István, Michaszki Bertalan, Hyzyjunovszky Antal - valószínűleg Karol Durovszkij /vagy Durowski/, Sztefan Sztarinszkij /vagy Stefan Starzyki/, Bartolomiej Michalski /vagy Mihalszkij/, Anton... ez kideríthetetlen. Talán Hrijovszkij, Hrijunovszkij...)

* * *

Semmilyen szél nem kedvező annak, aki nem tudja, milyen kikötőbe tart.

(Lucius Annaeus Seneca)

* * *

Híres szentmiklósiak

(A Gyergyószentmiklós monográfiája c. könyv Városunk kiemelkedő személyiségei fejezetéből - Rokaly József összeállítása - Státus Könyvkiadó, Csíkszereda, 2001)

4. rész

Dr. Fejér Dávid

(Barót, 1851,-Nagyenyed, 1916.)

Orvos. Iskoláit Brassóban, Csíksomlyón végezte. Székelyudvarhelyen érettségizett. Orvosi diplomáját a bécsi Ferencz József Tudományegyetemen szerezte meg. 1883-tól 1916-ig Gyergyószentmiklóson dolgozott. Már 1906-ban elkészítette a nagyközség vízellátásának tervét. A budapesti Orvosi Hetilapban négy cikke jelent meg eredeti megfigyeléseiről. Hét egészségügyi népszerűsítő füzetet és rölapot adott ki. Elkészítette a város főterének parkosítási tervét. Szellőző ablakok nyitására kötelezte az építkezőket. Létrehozta a Rózsalapot a szegény betegek megsegítésére, melyet halála előtt egy városi gondnokra bízott.

Karácsony János

(Gyergyószentmiklós, 1899. július 27. - Gyergyószentmiklós, 1974. május 31.) Festőművész, tanár. Gyergyószentmiklóson, majd Szamosújváron tanul. Frontszolgálat, hadifogság, gyári munka után eljut a Nagybányai Művésztelepre (1930-31), majd újból 1942-43-ban. „A természet és Ziffer Sándor tanított festeni” vallja. 1943-44-ben ismét katona, a Gyimes völgyében, de fest is. 1945-től 1959-ig a város Elméleti Líceumának rajztanára. A rangos Nagybányai Művésztelep hatását gyökereztetten meg Gyergyóban. Legismertebb alkotásai: Gyimes völgye, Maros mente, Széltörés, Fűzfák, Őszi hangulat, Krumpliszedés, Remetei Maros, Lovas szekér, Öreg fák, Vár utca, Both vára, Selyem utca, Felszegi táj stb. Kiállított Gyergyószentmiklóson (1935), Budapesten (1937), Nagybányán, Szatmáron, ismét Budapesten, Kolozsvárt (1943-44), Marosvásárhelyen (1966), Csíkszeredában (1969). A helyi múzeumban „örökös kiállításával” gyönyörködtet. Alkotásainak színhelyét emléktábla jelzi.

Lengyel Zoltán

(Gyergyószentmiklós, 1908. február 16. - Szamosújvár 1964. október 5.) Római-katolikus egyházi író. Szülővárosában érettségizett, Gyulafehérvárt és Bécsben végzett teológiát. Az örmény szertartású katolikus egyház lelkészévé szentelték (1931). Szamosújváron árvaintézeti nevelő, majd apostoli kormányzó (1940-64). Fejlesztette az Örmény Múzeumot s annak könyvtárát. Vallásos cikkei a helybeli Heti Hírekben (1929-33) jelentek meg.

* * *

ELSŐÁLDÓZÁS

A GYERGYÓSZENTMIKLÓSI ÖRMÉNY TEMPLOMBAN

A tavasz csodálatos hónapja a május, amikor a természet teljes virágzásban gyönyörködött mindnyájunkat. Szép májusi napon járult ősi templomunkban örmény közösségünk hat kis gyermeke elsőáldozáshoz.

E napra, életük legszebb élményére *Fehér Ilona* hitoktató tanárnő készítette fel őket, hogy először vegyék magukhoz az Oltáriszentséget. Bevonulásukat az örmény plébániáról a templomba főtisztelendő *Hajdó István* főesperes úr, mint az örmény egyház tiszteletbeli plébánosa vezette. A négy kislány virágfüzérrel a kezében, a két kisfiú égő gyertyával vonult a csodálatosan feldíszített templomba. Orgona és csengőzúgás várta őket, valamint *Páll Sándor* főtisztelendő úr és a vörös köpönyegesek vezetője, a „kavazános” *Zárug Aladár*.

Mind a haton lelkiileg megtisztulva, egyforma fehér ruhában léptek a feldíszített oltár elé. Hajdó István és Páll Sándor főtisztelendő urak biztató szavai után, a szent misét követve örményül elénekelték az Úr imádságát, a Miatyánkot. Áldozás után ígéretet tettek, hogy ezután az Úr Jézus nyomdokain fognak haladni. Megköszönték, hogy az Úr megadta nekik ilyen szép környezetben venni magukhoz az Isten Fiát.

A szülők és hívek kíséretében tértek vissza a plébániára, ahol az Oltáregylet által szépen megterített asztal várta őket finom reggelivel. Lázár Alfréd főgondnok és Dr. Simon Istvánné oltáregyleti elnöknő köszöntése után átvették az Oltáregylet ajándékát: imakönyvet, rózsafüzért és emléklapot.

Sugárzó arccal és lelki boldogsággal hagyták el a plébánia termét, azzal az ígérettel és köszönettel, hogy ezentúl mint az egyház tagjai, rendszeresen fognak templomba járni, ministrálni, és megőrzik az örmény egyház ősi hagyományait.

Gyergyószentmiklós 2002 május 26.

Dr. Simon Istvánné

* * *

Egy erdélyi örmény közmondás

Addig ne beszélj, míg a szót szádban meg nem rágtad:

Mi zuruczi, incshuri ezchoszkhé pernid mecs cshisz gérdzi.

* * *

Programajánló

• *Kopacz Mária* festőművész kiállítása augusztus 25-ig tekinthető meg a Szentendrei Képtárban /Fő tér 2-5./ hétfő kivételével 10-18 óráig.

• *Örményország kincsei, titkok az Ararátról* címmel nyílik kiállítás a Károlyi Palota Kulturális Központban /1053. Bp. Károlyi M. u. 16./, amely július 2 - október 31 -ig, naponta 10-18 óráig látogatható.

• Augusztus 15-én lesz a Nagyboldogasszony napi búcsú Erzsébetvároson, az örmény katolikus nagytemplomban.

• Idén augusztus 24-én kerül sor az erdélyi magyarörmények találkozójára Csíkszépvízen, amelyen részt vesz az EÖGYKE közel 50 főnyi (erdélyi barangoló) csapata is.

• Szeptember 13-15-ig emlékezünk *Petelei István* erdélyi magyarörmény író születésének 150. évfordulójára Szovátán, Székelyudvarhelyen és Marosvásárhelyen, mely megemlékezés része az erdélyi örmények 330 évvel ezelőtti betelepülése emlékére a Magyarörmények Romániai Szövetsége által rendezett kolozsvári *Atyánkfia, Apafi...* ünnepségsorozatnak.

• A Fővárosi Örmény Klub július 18-án 17 órától nyári meglepetéssel várja az érdeklődőket.

• A Fővárosi Örmény Klub augusztus 15-én 17 órától kezdődő programja: Székelyföldi freskók. *Gondos Béla és Horváth Zoltán György* vetítettképes előadása.

* * *

Báthorysok nemzetközi sikere

A Kenguru európai szintű matematikaverseny helyi szakaszán, április 5-én, a Báthory István-líceum 136 diákja vett részt. A feladatokat több ország javaslata alapján állították össze a II-XII. osztályok

számára. Mivel Romániából több mint 175000-en vettek részt, az eredmények csak május közepén érkeztek meg. Iskolánk tanulói nagyon jó eredményeket értek el.

A Bukarestben június 3-án megrendezett országos döntőn 86 tanuló vett részt. Kolozs megyét három diák képviselte, akik közül kettő Báthorys.

Annak ellenére, hogy a fővárosban nem fordították le magyar nyelvre a feladatokat, *Dobribán Edgár* VI. osztályos tanuló (felkészítő tanár Hatházi Annamária) I. díjat kapott. Jutalma egy görögországi kirándulás. *Patrubány Anna* VIII. osztályos tanuló (felkészítő tanár Kürthy Katalin) II. díjat nyert. Jutalma egy bulgáriai nyaralás. Gratulálunk a nyerteseknek!

Megjelent Szabadság című napilapban 2002. június 11-én.

(A szerkesztőség megjegyzése: Az EÖGYKE is gratulál. Büszkék vagyunk az erdélyi magyarörmény gyerekekre)

* * *

Palacsinta járat

A palacsinta nem magyar találmány. Sokfelé ismerik, kedvelik különböző fajtáit.

A nalisztnik nevű húsos palacsinta az oroszok kedvence. Keménytojással kevert darált marhahússal töltik, húslevessel feleresztett petrezselymes gombamártással leöntve kerül asztalra.

Az Amerikai Egyesült Államokban a palacsinta hagyományos reggelinek számít. Vajjal vékonyan megkenve, töltelék nélkül eszik, az amerikai juharfa nedvéből készült, az üzletekben készen kapható sziruppal leloccsintva.

Mexikó híres palacsintája a Copa de taquitos. Sajttal elegyített csirkepástétom a tölteléke és fűszeres paradicsommártással öntik le.

Erdélynek két palacsinta különlegessége is van. A lekvárral ízesített, tehéntúróval töltött, és a verzárnak nevezett, káposztával vagy parajjal töltött. Az utóbbi az első - és egyben utolsó - erdélyi örmény püspök, Verzár Oxendius nevét őrzi, aki az ortodox keleti hitről katolikusnak térítette át híveit, de iparukat, kereskedelmüket is megszervezte. Róla neveztek el egy speciális töltött káposztát is az erdélyi gasztronómiában.

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület folytatja az adományok gyűjtését az erdélyi magyarörmény közösségek részére. Megköszönjük az eddig hozzánk eljuttatott adományokat, továbbítjuk azokat. Pénzbeli adományokat az egyesület bankszámlájára is be lehet fizetni.

Bankszámlaszám: Budapest Bank Rt. Királyhágó fiók: 10100792-72594972-00000007

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület székhelye: 1015 Budapest, Donáti utca 7/a.

Postacíme: 1251 Budapest, Pf. 70. **Telefon:** 201-1011, **fax/tel.:** 201-2401

Elnök: dr. Issekutz Sarolta, fogadóidő minden szerdán 16-18 óra között.

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK - füzetek

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület havonta megjelenő kiadványa
A kiadványt támogatta

a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma Nemzeti Kulturális Alapprogram
Nyilvántartási szám: 2.2.4/78/2002.

Felelős kiadó: dr. Issekutz Sarolta

Szerkesztő: Dávid Csaba, Munkatársak: dr. Borszéki Béla, Fancsali János
Szerkesztőség: 1251 Budapest, Pf. 70. Tel.: (1) 201-1011, Fax: (1) 201-2401

Nyomdai munkák: Timp® Kft.